

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра теорії і методики дошкільної освіти

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ФОРМУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ В ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО І СІМ'Ї

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Виконала:

Халява Яна Миколаївна
студентка 30-62МД групи,
факультету дошкільної освіти

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Корякіна Ірина Вікторівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ В ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО І СІМ'Ї	8
1.1. Психолого-педагогічні передумови формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.....	8
1.2. Особливості організації взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї...16	16
1.3. Особливості художньо-естетичного розвитку дітей 6-го року життя...22	22
Висновки до I розділу.....	29
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ В ХОДІ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО І СІМ'Ї	32
2.1. Діагностика рівня образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.....	32
2.2. Взаємодія ЗДО і сім'ї як засіб формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.....	42
2.3. Визначення ефективності формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя на засадах взаємодії ЗДО і сім'ї.....	47
Висновки до II розділу	57
Загальні висновки	60
Методичні рекомендації вихователям	64
Методичні рекомендації батькам	66
Список використаних джерел	67
Додатки	

ВСТУП

Творчий потенціал підростаючої особистості, формування її компетентності, зокрема й образотворчої, є одним із важливих завдань освіти дітей дошкільного віку на сучасному етапі. За висновками В.Давидова, О.Запорожця, О.Леонтєва, В.Мухіної, закладання фундаменту особистості, її культури, формування первинної системи моральних цінностей відбувається в період дошкільного дитинства.

Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості саме в дошкільному віці, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини в дошкільні роки [5].

Період дошкільного дитинства найсприятливіший для художньо-творчого виховання та розвитку особистості. Адже саме в цей період закладається фундамент творчого розвитку особистості та формуються основні компетентності.

Одна з освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти «Дитина у світі культури» засвідчує, що належний і оптимальний рівень соціально-особистісного розвитку дитини може бути забезпечений за допомогою формування в неї чуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвитку творчих здібностей, формування, з-поміж інших, художньо-продуктивних навичок. Результатом оволодіння дитиною різними видами предметної й художньої діяльності є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу і продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ і форм художньо-продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності, культури споживання.

Сприятливий розвиток дитячої творчості залежить від правильного керування дорослими. Дитяча творчість ґрунтується на наслідуванні, яке слугує важливим чинником розвитку дитини, зокрема його творчих здібностей та є складовою формування образотворчої компетентності дітей. Педагог повинен прищеплювати їм навички й уміння, без яких неможлива творча діяльність, виховувати у них самостійність, активність у застосуванні цих знань і вмінь, формувати критичне мислення, цілеспрямованість.

Відомо, що дитяча творчість є унікальною. Багато педагогів і психологів, як вітчизняні, так і зарубіжні, підкреслюють вагоме значення занять творчістю у всебічному, особливо в естетичному розвитку особистості дитини, у формуванні базових компетентностей.

Л. Виготський, досліджуючи проблеми творчості, відзначав, що в дошкільному віці розвивається здатність іти від думки до дії, що забезпечує творчу діяльність. Також на його думку одним з найважливіших питань дитячої психології та педагогіки є питання про розвиток творчості і про значення творчої роботи для загального розвитку і змузнення дитини [30].

Проблема формування образотворчої компетентності дітей є однією з актуальних у русі реалізації завдань дошкільної освіти. Художньо-образна природа мистецтва надає художній діяльності дітей неповторність та виступає засобом формування образотворчої компетентності.

Творча діяльність дошкільнят містить в собі великі потенційні можливості всебічного розвитку дитини. Однак ці можливості можуть бути реалізовані лише тоді, коли заклад дошкільної освіти тісно співпрацюватиме з батьками в даному напрямі. Звертаючи увагу батьків на важливість формування образотворчої компетентності дітей, розвиток творчих задатків дитини в ході консультацій, круглих столів, міні-тренінгів тощо вчені відзначають значні зміни в творчому розвитку дитини. Сім'я є визначальним фактором розвитку особистості дитини. В ній закладається позитивне ставлення до всіх видів діяльності, закладаються основи морального, естетичного виховання. Заклад дошкільної освіти не може змінити сімейне

виховання. Водночас багато якостей особистості розвиваються в ЗДО під впливом цілеспрямованого, раціонально організованого педагогічного процесу. Тому успішність формування образотворчої компетентності дітей потребує єдності підходів батьків і вихователя, тісної взаємодії між ними. Педагоги і батьки мають звертатися один до одного, що становитиме основу розвитку і виховання дитини [7, 31, 36, 38].

Однак, вбачаємо проблему в тому, що не всі батьки охоче дотримуються рекомендацій вихователів і не охоче співпрацюють з ними, та і в закладах дошкільної освіти такі форми роботи використовують не в повному обсязі, адже в більшості випадків формування образотворчої компетентності відносять на задній план.

Тож, аналіз наукових праць засвідчив, що проблема формування образотворчої компетентності дітей в процесі взаємодії ЗДО і сім'ї має комплексний характер і є досить актуальною на сучасному етапі модернізації дошкільної освіти та соціально вагомою, що і зумовило вибір теми нашого дослідження «Формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя в процесі взаємодії ЗДО і сім'ї».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив системи роботи закладу дошкільної освіти (ЗДО) і сім'ї на формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Об'єкт дослідження: процес формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Предмет дослідження: система роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї з питань формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан вирішення проблеми формування образотворчої компетентності дітей у психолого-педагогічній літературі.

2. Вивчити питання взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї у формуванні образотворчої компетентності дітей 6-го року життя в теорії та практиці дошкільної освіти.
3. Визначити рівень формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.
4. Розробити та апробувати систему роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.
5. Визначити ефективність експериментальної системи роботи.

Гіпотеза дослідження: формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя буде більш ефективним за умови планування та проведення системи спільної роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї, яка спрямована на:

- ознайомлення батьків з особливостями формування образотворчої компетентності дітей, змістом та методами формування у старших дошкільників відповідних знань, умінь та навичок;
- активізацію роботи батьків з формування образотворчої компетентності та розвитку творчих здібностей дітей в умовах сімейного виховання;
- залучення членів сімей до підготовки і проведення роботи з формування складників образотворчої компетентності дітей.

Наукова новизна результатів дослідження: теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено вплив системи роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї на формування образотворчої компетентності 6-го року життя, які побудовано на засадах взаємодії.

Теоретичне значення дослідження полягає в структуруванні наукових поглядів на проблему формування образотворчої компетентності дітей, розвиток дитячої творчості, уточнено поняття «образотворча компетентність».

Практичне значення дослідження полягає у виборі методів діагностування рівня образотворчої компетентності дітей 6-го року життя; у розробленні та впровадженні системи роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Для вирішення поставлених завдань і перевірки гіпотези нами використано комплекс наукових **методів дослідження**.

Теоретичні методи дослідження: аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення даних психолого-педагогічної, філософської літератури з проблеми дослідження, вивчення документації закладів дошкільної освіти, вивчення та узагальнення досвіду роботи педагогів закладів дошкільної освіти, батьків, які дали змогу сформуванню власний погляд на проблему дослідження та виявити її наукові засади.

Емпіричні методи дослідження: бесіди, анкетування, спостереження, аналіз та узагальнення, що сприяли вивченню реального стану проблеми у сучасній дошкільній освіті; педагогічний експеримент, статистична та аналітична обробка даних дослідження.

База дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі закладу дошкільної освіти «Теремок» міста Полтава.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, рекомендацій, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ В ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО І СІМ'Ї

1.1. Психолого-педагогічні передумови формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

В системі дошкільної освіти значна увага приділяється розвитку і формуванню змістовної сторони знань, тоді як поза увагою залишаються способи їх застосування. Метою сучасного естетичного виховання має стати формування у них комплексу індивідуальних творчих досягнень, що дозволять по закінченню закладу дошкільної освіти говорити про образотворчу компетентність.

Численні наукові джерела (порівняльні дослідження О.Локшиної, О.Овчарук, дидактичні праці Н.Бібік, О.Савченко, психологічні розвідки І.Беха, О.Кононко та інших) розкривають особливості застосування поняття компетентність до різних освітніх сфер, проте в галузі мистецької освіти, на жаль, ця тема майже не розроблена [8, 9, 50, 51].

Незважаючи на розбіжності у визначеннях терміна компетентність у науково-педагогічних працях, сутність цього поняття пов'язується з кінцевими результатами освіти, які чітко фіксуються і вимірюються. У Держстандарті розведено два суміжні поняття: компетенція і компетентність.

Компетенція інтерпретується як суспільно визначений рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини, тобто це – задана ззовні вимога, норма, а компетентність – інтегрована здатність особистості, що складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися на практиці, тобто передбачає індивідуальний досвід використання набутих у процесі навчання компетенцій. Отже, компетентність – це знання в дії [16].

У роботах ряду авторів (Е.Зеєра, І.Зимової, Н.Кузьміної, А.Маркова та інших) йдеться про інтелектуальні, соціальні, особистісні, комунікативні та

інші компетентності. Ми вважаємо, що правомірно виділяти в структурі компетентності дитини образотворчу компетентність. Образотворча компетентність з позиції компетентнісного підходу це знання, вміння, навички, ставлення, необхідні для подальшої успішної творчої діяльності та можливість використати їх у житті, на практиці.

На науковому рівні становлення образотворчої компетенції дітей старшого дошкільного віку ми виділили наступні підходи: поліхудожній підхід (В.Базарний, Л.Машар, Б.Юсов та інші), який в контексті досліджуваної проблеми забезпечує формування цілісності мислення дитини старшого дошкільного віку, погляду на навколишній світ і мистецтво, що дає можливість дитині усвідомити світ як єдине ціле, розвинути творчі здібності та талант [2, 12, 17,19, 23].

Полікультурний підхід (Дж.Бенкс, К.Грант, О.Гукаленко, Н.Кузьміна, І.Макуріна, Л.Супрунова, П.Янг та інші) – який забезпечує формування естетичної культури дитини, долучає її до світової культури і сприяє входженню в неї; сприяє створенню полікультурного середовища дитини, де вона приймає і освоює досвід поколінь, долучаючись до культурних традицій; наповнює компетентнісне середовище цінностями загальнолюдської, національної, індивідуальної культури [65, 74, 81, 84].

Партисипативний підхід (О.Афанасьєва, Е.Грош, І.Касьянова, Е.Нікітіна та інші) який відображає методико-технологічний рівень становлення образотворчої компетенції дітей дошкільного віку. Ми розглядаємо партисипативний підхід як теоретико-методичну складову, яка передбачає суб'єкт-суб'єктні взаємовідношення дітей і педагога, створення комфортної атмосфери естетичного розвитку, сприяє розвитку цінних творчих здібностей, індивідуальності, самореалізації.

Новий підхід до оцінки якості дошкільної освіти пов'язано з формуванням ключових компетенцій відповідно до державного стандарту освіти. Тому головним завданням закладу дошкільної освіти є формування в дітей універсальних умінь і здатностей – ключових компетенцій: соціальної,

комунікативної, інформативної, когнітивної, загальнокультурної, естетичної, образотворчої. Цим компетенціям надається особливе значення не тільки в українській освіті, але й у країнах Європи. Засвоївши їх, дитина згодом може легко адаптуватися у світовому співтоваристві.

Реформування дошкільної освіти в Україні є частиною процесів оновлення освіти в цілому. Одним із шляхів оновлення змісту дошкільної освіти й узгодження його з наступними ланками освіти є орієнтація чинних програм на набуття компетентності дитиною дошкільного віку. Під компетентністю частіше за все розуміють інтегральну якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності її до діяльності, заснованої на знаннях та досвіді, які привласнені в процесі навчання і соціалізації, зорієнтовані на самостійну та успішну участь у діяльності (Ф.Бацевич, Л.Сварина, О.Овчарук, Н.Шумарова); соціальну вимогу до навчальної підготовки дитини, необхідної для продуктивної діяльності (А.Хуторський); психологічне новоутворення (знання, уявлення, алгоритми дій, система цінностей і відносин), що виявляються в компетентностях людини як актуальних, діяльнісних проявах (І.Зимня); специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній області і включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії (Дж.Равен); характеристика особистості (С.Вершловський і Ю.Кулюткін); реалізацію функцій (В.Кричевський); сукупність комунікативних, конструктивних, організаторських умінь особистості (Сластенін) [6, 10, 12, 20, 22, 25, 28,44].

Таким чином, компетентність – це сукупність трьох ознак: мобільність знань, володіння оперативними і мобільними знаннями; гнучкість методу, як уміння застосовувати той чи інший метод, що найбільш підходить до даних умов у даний час; критичність мислення – здатність вибирати серед безлічі рішень найбільш оптимальне, аргументовано спростовувати помилкові, брати під сумнів ефективні рішення.

О. Гогоберидзе виділяє наступні види образотворчої компетентності:

- образно-мовленнєву компетенцію – здатність розуміти і створювати твори, використовувати засоби художньої виразності, мову образного мистецтва (техніку і здатність створювати образ);
- вербально-образну компетенцію – знання визначеного мінімуму художніх термінів, їх значень і вміння їх використовувати в розмові про твори мистецтва;
- образно-стильову компетенцію – знання основних стильових напрямлень мистецтва, сукупності ознак, що вказують на належність об'єкта до певного стилю, вміння за необхідності створювати об'єкти з заданими стильовими характеристиками;
- стратегічну компетенцію – допитливість, здатність вибрати в повсякденні яскраві враження, що в подальшому перевтіляться в образ;
- продуктивно-образну компетенцію – здатність не лише дорепродуктивного відтворення образу, але й творчого підходу до його створення, при цьому вирішуючи кожен раз нове завдання.

Показником рівня розвитку образотворчої компетенції є основні компоненти особистості: когнітивний, емоційно-мотиваційний, предметно-практичний (М.Коган, Л.Столяренко, Н.Шевандрін і інші) [42, 43, 53, 55].

Змістовим показником образотворчої компетентності є зміни, новоутворення сфер індивідуальності в сукупності з сформованими рисами особистості. До них відносяться: об'єм, глибина усвідомлення уявлень про жанри і засоби зображувального мистецтва; розвиток внутрішніх, природних властивостей особистості дошкільника; композиційного мислення, зорової пам'яті, уваги, естетичного сприйняття дійсності та мистецтва, уяви, спостережливості, відношення до зображувального мистецтва, інтерес до творів мистецтва; сформованість знань про жанри і види мистецтва, самостійна творча діяльність.

Процес розвитку образотворчої компетентності складний і включає в себе всі знання і навички дитини, засвоєні в процесі навчання і є показником обізнаності в мистецтві.

На основі сприймання творів живопису В.Гуружаповою, О.Мелик-Пашаєвим визначені рівні естетичного розвитку дошкільників:

1-й рівень (3-4 роки) – дитина емоційно реагує, коли впізнає знайомі предмети на картині.

2-й рівень (5 років) – дитина не лише бачить, а й усвідомлює елементарні естетичні якості твору, що роблять його цікавим.

3-й рівень (6-7 років) – діти здатні сприймати більше, ніж закладено у зовнішніх ознаках зображувального явища. Дитина ловить внутрішні характеристики художнього образу [12, 13, 21, 29, 33, 35, 46, 49, 59].

В наш час зростає необхідність надання нового статусу завданню формуванню особистості дитини, разом з тим набуває значущості питання формування її образотворчої компетентності, що сприяє зародженню, укріпленню і розвитку нових естетичних і художніх цінностей і мотивацій в душі кожної дитини.

Однією з найважливіших тенденцій освіти в Україні є визначення нових ціннісних орієнтирів в питанні виховання дітей задля формування усебічно розвиненої, підготовленої до життя, активної, здатної до адаптації і соціалізації особистості. Наразі науковці акцентують увагу на необхідності переосмислення співвідношення освітніх здобутків дитини, на створенні сприятливих умов для виховання кожної особистості з максимальною індивідуалізацією та розвитком (І.Бех, В.Бондар, Л.Вавіна, Н.Денисенко, І.Дмитрієва, В.Засенко, А.Колупаєва, С.Максименко, Т.Сак, В.Синьов, Є.Синьова, В.Тарасун та інші) [24, 27, 32, 40, 41, 62].

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних джерел свідчить про те, що в останні роки відбувався інтенсивний пошук шляхів ефективного впливу на процес формування образотворчої компетентності дітей (В.Котляр, В.Ждан, Г.Підкурманна, С.Науменко, Л.Шульга, О.Дронова та інші) [52, 83].

Помітною в цей час стає тенденція до оновлення змісту образотворчої діяльності закладі дошкільної освіти. При всій цінності наявних досліджень, що так або інакше стосуються взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю,

теоретичний пошук дозволяє дійти висновку, що досить обмежена кількість праць висвітлює питання даної співпраці в рамках формування саме образотворчої компетентності дітей.

Слід визнати, що, незважаючи на проголошену естетичну спрямованість занять та інших форм роботи з дітьми ЗДО та в умовах сім'ї, формування саме образотворчої компетентності, що включає в себе дитячу творчість так і не стало однією з головних цінностей виховання. Аналіз і інтерпретація практичних проблем, пов'язаних з формуванням образотворчої компетентності дітей виявляють такі суперечності:

- між об'єктивною необхідністю формування образотворчої компетентності дітей дошкільного віку і суб'єктивною недооцінкою її ролі як в житті окремої дитини, так і всього суспільства в цілому;
- між можливістю формування естетичної культури дошкільника і недостатньо розробленою педагогічною технологією реалізації цього процесу;
- між цілеспрямованими зусиллями ЗДО в формуванні образотворчої компетентності дошкільників і слабкою взаємодією з сім'єю у вирішенні даної проблеми.

Вирішення даних протиріч дасть можливість виявити зміст, форми і способи педагогічного партнерства закладу дошкільної освіти і сім'ї у вирішенні питань як естетичного, так і творчого розвитку дітей дошкільного віку, дасть можливість сформувати у дітей дошкільного віку образотворчу компетентність.

У процесі формування образотворчої компетентності дошкільників важливо навчити дітей розуміти і сприймати красу. Спостерігаючи прекрасне, дитина не може залишатися байдужою, вона переживає, відчуваючи позитивні або негативні відчуття до спостережуваного. Тому дуже важливо, щоб діти вміли розрізняти справді красиве і потворне.

Проблема формування сприймання мистецтва дуже складна. Щоб сприймати художній твір, треба мати елементарну теоретичну підготовку. Краще сприймається те, що зрозуміле, про що є певні знання.

Сформовані естетичні смаки та естетичний ідеал і розвинена здатність оцінювати прекрасне дають дитині змогу зрозуміти суть прекрасного.

В процесі формування образотворчої компетентності дітей дошкільного віку батьками та педагогами можуть використовуватися різні джерела:

- твори образотворчого мистецтва. Під час розглядання картини або скульптури, яка відображає життя людей, тварин чи природні явища, у дитини не лише сприйняття. Вона мислить, фантазує, уявляє, бачить за картиною образи, долі, характери.
- музику. Відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру вона впливає на емоційно-почуттєву сферу дитини, на її поведінку.
- художню літературу. Словесний образ має понятійну основу і сприймається насамперед розумом.
- природу, її красу в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і неживій природі.
- факти і події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна чистота духовна досконалість повинні бути предметом обговорення з дошкільниками в ході бесід та розмов.
- оформлення побуту. Залучення дітей до посильної допомоги у створенні естетичної обстановки у груповій кімнаті, ЗДО, вдома [18, 39, 57, 64, 69].

Головну роль у формуванні образотворчої компетентності відіграють заняття з зображувальної діяльності: малювання, ліплення, аплікація, конструювання. На таких заняттях діти не тільки здобувають теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають конкретних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності.

Завдання формування образотворчої компетентності дошкільників можна представити двома групами.

Перша група завдань спрямована на формування естетичного ставлення дітей до навколишнього: розвивати вміння бачити і відчувати красу в природі, вчинках, мистецтві, розуміти прекрасне; виховувати художній смак, потреба в пізнанні прекрасного.

Друга група завдань спрямована на формування художньо-творчих умінь і навичок у сфері різних мистецтв: навчання дітей малюванню, ліпленню, аплікації, конструюванню.

Названі групи завдань дають позитивний результат лише за умови їх тісного взаємозв'язку в процесі реалізації.

Провідними методами для вирішення завдань першої групи є показ, спостереження, аналіз, приклад дорослого. Показ як метод виховання використовується при первинному знайомстві з предметом. Дорослому важливо визначити об'єкт показу і створити умови для того, щоб увага дитини була зосереджена на тому, що їй показують.

При використанні цих методів дуже важливо, щоб дорослий умів показувати свої почуття, своє ставлення, володів способами вираження почуттів.

Для вирішення завдань другої групи в якості провідних потрібні практичні методи: показ, вправа, пояснення, метод пошукових ситуацій.

Загальний принцип відбору методів – знаходити такі методи і прийоми, які б підтримували у дітей бажання створювати власні мистецькі роботи (ліпити, малювати, майструвати, прикрашати), приймати участь в художній діяльності різних видів. Корисним є також виконання творчих. Для дітей потрібні також й методи прямого навчання: показ, вправа, обстеження предметів, опис. У цих випадках навчання стає одним з факторів, що стимулюють творчість, а творчі завдання надають навчання розвиваючий характер.

Отже, ефективність формування у дошкільників образотворчої компетентності залежить не лише від умов, в яких перебуває дитина, а й від засобів, методів і прийомів зображувальної та творчої діяльності, які мають використовуватися в освітньому процесі не лише в закладі дошкільної освіти а й за його межами. Застосування їх батьками та вихователями ЗДО дасть змогу дитині з раннього віку навчатися бачити прекрасне, розуміти і цінувати твори мистецтва, прилучатися до художньої творчості, що в свою чергу сприятиме розвитку всебічно розвиненої особистості та формуватиме елементи образотворчої компетентності.

1.2. Особливості організації взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї.

Виховання дитини здійснюється під впливом багатьох чинників, провідними з яких є родина і навчальний заклад, у якому вона виховується. Перші кроки у світ дитина здійснює під опікою сім'ї, а з часом усе відчутнішу роль у її соціалізації починають відігравати спершу дошкільний заклад, потім – школа. Безперечно, сім'я назавжди залишається для дитини джерелом її життєвого досвіду, духовних сил, моральності, соціального оптимізму. Водночас багато якостей особистості формуються, розвиваються в закладі дошкільної освіти під впливом глибоко продуманого, цілеспрямованого, раціонально організованого освітнього процесу. Навчання дошкільників здійснюється не лише на спеціально організованих заняттях, а й у повсякденному житті, у різноманітних видах діяльності дітей за допомогою форм організації освітнього процесу.

Взаємодія батьків та закладів дошкільної освіти на сучасному етапі залишається об'єктом досліджень та дискусій. Актуальні питання загальної проблеми взаємозв'язку сім'ї і ЗДО у формуванні особистості дитини висвітлені у працях Л.Загик, В.Іванової, В.Котирло, Н.Кот, СЛадивір, Т.Маркової, Л.Островської, Т.Пагути [67, 71, 72, 77].

У цьому аспекті найбільш досліджені умови, які забезпечують формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя (Л.Венгер,

Д.Ельконін, О.Запорожець, В.Котирло, Г.Леушина, Г.Люблінська, М.Подд'яков, О.Проскура та інші); менш вивчені вимоги і шляхи забезпечення єдності в ознайомленні дітей з природою (Н.Кот); розкрито суть співробітництва вихователів дошкільних закладів з сім'єю по вихованню дошкільників у дусі миру (Т.Пагута).

У методичному посібнику «Дитячий садок і сім'я» В.Котирло та С.Ладивір розкривають психологічні основи взаємозв'язку сімейного та суспільного виховання дітей-дошкільників, шляхи удосконалення форм та змісту роботи закладів дошкільної освіти з батьками.

Т. Маркова та Л.Загик, окреслюючи завдання спільного виховання дітей дитсадком та родиною, узагальнюючи зміст та форми цієї роботи показують, як вони диференціюються в залежності від віку дітей. Особливе місце тут відводиться педагогічній просвіті батьків.

Таким чином, сучасна наука підкреслює пріоритет сім'ї у вихованні дитини, що проявляється в багатомірності форм впливу, в їх безперервності й тривалості, в діапазоні цінностей, які засвоює зростаюча людина.

Педагог закладу дошкільної освіти інформує батьків про освітньо-виховну діяльність ЗДО, спрямовану на формування образотворчої компетентності дітей, та звертає увагу на те, що родина також має приділяти належну увагу цій важливій проблемі. Формування образотворчої компетентності в сім'ї має ту перевагу, що домашні заняття – індивідуальні, вони дають змогу безпосереднього спілкування з дитиною, особистісного підходу до неї, врахування індивідуальності дитини тощо [4, 11, 15, 47, 48, 60].

Сучасні заклади дошкільної освіти стають відкритими для батьків, дітей і громадськості. Вони все більше уваги приділяють освіті та вихованню батьків, вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку і виховання дітей. Вплив закладів дошкільної освіти на розвиток педагогічної культури батьків буде ефективним, якщо відповідатиме таким критеріям:

1. Спрямованість і адресованість. Даючи конкретні поради, рекомендації, педагоги повинні знати особливості конкретних сімей. Нерідко батьки самі звертаються до вихователів за педагогічними порадами, у тому числі з конкретними питаннями щодо власної дитини.

2. Оперативний зворотний зв'язок. Робота педагога з батьками має вибудовуватися на основі живого діалогу, в процесі якого він з'ясовує рівень сформованості педагогічних знань і навичок батьків, вносить за необхідності відповідні корективи.

3. Індивідуалізація педагогічного впливу. Працюючи з батьками, вихователь допомагає їм використовувати педагогічні знання не як абстрактні істини, а як керівництво до практичних виховних дій, спрямованих на конкретну дитину з її особливостями, перспективами вікового та індивідуального розвитку.

У науково-методичній літературі виділяються колективні, індивідуальні, наочно-інформаційні форми роботи дошкільного закладу із сім'єю.

До **колективних форм роботи** належать батьківські збори (групові та загальні), на яких обговорюються проблеми життєдіяльності групи і дитячого садка;

- зустрічі з батьками;
- вечори запитань і відповідей;
- засідання «круглого столу» з дискусійних проблем;
- заняття-тренінги, покликані навчити батьків правильно організувати спілкування і спільну діяльність з дитиною;
- спільні з дітьми, батьками і вихователями свята і розваги;
- виставки спільних робіт батьків і дітей; дні відкритих дверей;
- школи для батьків;
- сімейні (домашні) педради, які проводять у батьків вдома;
- батьківські конференції.

Індивідуальні форми роботи охоплюють індивідуальні бесіди і консультації (проводять, як правило, вранці і ввечері, коли батьки приводять

дитину в дитячий садок або забирають додому), відвідування дітей вдома; залучення батьків до життя дитячого садка (організаційно-господарська допомога вихователю: виготовлення іграшок, посібників, допомога у проведенні екскурсій, культпоходів тощо).

Найпоширенішими *наочно-інформаційними формами* роботи є виставки дитячих робіт; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання.

Очікувану ефективність забезпечує раціональне поєднання різних форм роботи. Як свідчить досвід, у роботі з батьками слід уникати готових оцінних суджень про виховання, допомагати їм у виробленні вміння особисто спостерігати за власною дитиною, відкривати в ній нові якості й риси.

Часто педагоги свої міркування ілюструють магнітофонними записами розмов з дошкільниками, відео-фрагментами про різні види діяльності (дидактична, театралізована гра, праця, зображувальна), фотографіями дітей, виставками їхніх робіт.

Актуалізації уваги батьків до проблем виховання дошкільників сприяють доручення їм виступити з конкретного питання на батьківських зборах; «домашні завдання» на спостережливість; участь батьків у роботі гуртків, про-веденні ігор, занять, екскурсій з дітьми; допомога у проведенні рольових і ділових ігор.

Значного поширення набувають творчі форми роботи з батьками, в яких беруть участь діти, інші педагоги і співробітники дошкільного закладу. Часто батькам цікаво не тільки спостерігати за дитиною під час її взаємодії з дорослими не в домашніх умовах, а й самим виступити в новій ролі (театралізованій виставі, спортивному змаганні, конкурсі, засіданні дискусійного клубу).

Доцільно залучати до роботи не окремих, а всіх представників сім'ї, інших родичів, які мають стосунок до виховання дитини, а також налагодити дружні стосунки з іншими сім'ями, які небайдуже ставляться до розвитку і виховання своїх дітей.

У роботі дошкільного закладу з батьками істотне значення має спрямування педагогічної самоосвіти батьків, стимулювання прагнення і вміння поповнювати свої педагогічні знання і після вступу дитини до школи [33].

На основі аналізу науково-методичної літератури з проблеми визначено критерії ефективності найбільш поширених форм роботи дошкільних навчальних закладів та сім'ї (Таблиця 1).

ФОРМИ РОБОТИ З БАТЬКАМИ

Форми роботи з батьками	Критерії ефективності
1. БЕСІДА	ЗНАЙОМСТВО, ЗАПИТ, ЗАМОВЛЕННЯ, СПІЛКУВАННЯ
2. ТЕЛЕФОННИЙ ДЗВІНОК	ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ, КОНТРОЛЬ
3. АНКЕТИ, ОПИТУВАННЯ	ЗАПИТ, МОНИТОРИНГ
4. ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ	ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, ПРО ДИТИНУ
5. БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ	ВИРІШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПИТАНЬ, ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
6. ДОПОМОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ	МАТЕРІАЛЬНА, ОРГАНІЗАЦІЙНА, ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА
7. СУМІСНИЙ ВІДПОЧИНОК	ЕМОЦІЙНИЙ КОНТАКТ, ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОЧИНКУ, ІНІЦІАТИВА БАТЬКІВ
8. СУМІСНА ТВОРЧІСТЬ	ЗГУРТУВАННЯ, ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ
9. ІНДИВІДУАЛЬНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ	ДОПОМОГА У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ДІТЕЙ І БАТЬКІВ
10. ВІДВІДУВАННЯ ДІТЕЙ НА	ІНФОРМАЦІЯ ПРО СІМЕЙНІ

ДОМУ	ЦІННОСТІ, ФОРМИ ВИХОВАННЯ, БІЛЬШ ТІСНИЙ КОНТАКТ
11.ЛИСТИ ПОДЯКИ	ЗАОХОЧЕННЯ, СТИМУЛЯЦІЯ БАТЬКІВСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ
12.«КРУГЛІ СТОЛИ», ЛЕКТОРІЇ, ДІЛОВІ ІГРИ	ПРОСВІТА БАТЬКІВ, ОБГОВОРЕННЯ І ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ, ЗГУРТУВАННЯ БАТЬКІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ
13.ІНФОРМАЦІЙНИЙ СТЕНД	ІНФОРМУВАННЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ В ГРУПІ, ПРО ДОСЯГНЕННЯ ДІТЕЙ
14.СПІЛЬНІ ЗАНЯТТЯ, ПІЗНАВАЛЬНО - ІГРОВІ ВІКТОРИНИ, СПОРТИВНІ СВЯТА ТА ЗМАГАННЯ	ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ, ФОРМУВАННЯ ЄДИНОЇ ПОЗИЦІЇ БАТЬКІВ І ПЕДАГОГА У ВЗАЄМОДІЇ З ДИТИНОЮ, ПЕРЕДАЧА ДОСВІДУ, ПРИЙНЯТТЯ ДІТЕЙ І БАТЬКІВ
15.СКРИНЬКА «ЗАУВАЖЕНЬ І ПОБАЖАНЬ»	ВИЯВЛЕННЯ І ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ, ПОЛІПШЕННЯ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ
16.АДРЕСНІ «ПАМ'ЯТКИ ДЛЯ БАТЬКІВ»	ПРОСВІТА БАТЬКІВ, ФОРМУВАННЯ ЄДИНОЇ ПОЗИЦІЇ БАТЬКІВ І ПЕДАГОГІВ У ВЗАЄМОДІЇ З ДИТИНОЮ

Повноцінне здійснення завдань розвитку, навчання і виховання дошкільників значною мірою визначається налагодженням взаємодії дітей і дорослих: „педагоги - діти - батьки”. Педагогам і членам родин вихованців слід усвідомити, що і діти, і вони є повноправними учасниками педагогічного процесу, та взаємодіяти на засадах діалогу, довіри, партнерства з правом ініціативи, активної дії, самоконтролю. Позиція дитини потребує поваги, розумного захисту і підтримки з боку дорослих учасників взаємодії.

Вихователь та батьки, об'єднані у своїй діяльності, діють в інтересах дитини, створюють для неї належні умови. Від того, наскільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх формування особистості в цілому. Саме взаємодія у педагогічному процесі сім'ї та дошкільного закладу здатна здійснювати особистісно-орієнтований підхід, формувати індивідуальність, активізувати творчий потенціал не лише дитини, але і педагогів, і батьків.

Отже, умовою успішного формування готовності дитини до шкільного навчання є єдність спеціально спрямованих на вирішення означеного завдання педагогічних впливів сім'ї та дошкільного навчального закладу, активізація роботи батьків з підготовки дітей до школи в умовах сімейного виховання, залучення членів сімей до роботи з формування готовності до навчання в школі. Реалізація цієї умови відбувається шляхом проведення в дошкільних навчальних закладах системи колективних, індивідуальних, наочно-інформаційних форм роботи із сім'ями майбутніх першокласників. Її ефективність забезпечується раціональним поєднанням названих форм роботи та врахуванням таких критеріїв: спрямованість і адресованість, орієнтація на особливості конкретних сімей; оперативний зворотний зв'язок; індивідуалізація педагогічного впливу.

1.3. Особливості художньо-естетичного розвитку дітей 6-го року життя.

Художньо-естетичний розвиток в сучасних закладах дошкільної освіти України спирається на систему дидактичних принципів педагогіки, що забезпечує цілеспрямованість і систематичність його впливу на особистість.

Як доцільно організований процес художньо-естетичний розвиток забезпечує естетичний розвиток, формування творчої активності кожного вихованця, здатності не лише сприймати, а й оцінювати красу в природному й соціальному довкіллі, примножувати її результатами власної естетично значущої діяльності.

Практична діяльність дитини в умовах навчання має особливе значення для її художньо-естетичного розвитку. В дошкільному віці він відбувається у своєрідних формах, оскільки передбачає обов'язковість урахування індивідуальних особливостей дитини. Без урахування цього неможливо забезпечити вдосконалення рівня наочності дітей з естетично доцільної діяльності. Як засвідчують дослідження О.Ветлугіної, Т.Комарової, Т.Казакової та інших фахівців художньо-естетичний розвиток найефективніше реалізується в художній діяльності. Вони запропонували умовну трикомпонентну організаційно-педагогічну модель навчання дошкільників з метою забезпечення їх художнього розвитку [1, 37, 63].

Перший, стрижневий компонент – здатність до емоційних переживань, що передбачає входження дитини в художній образ, її віру в уявлювану ситуацію. Дитина діє як співучасник певних явищ, подій, що змальовані в художніх творах. Емоційне співпереживання стимулює розвиток мотиваційної установки до художньої діяльності. Емоційні переживання виникають під впливом специфічності твору мистецтва, який діє на морально-естетичну спрямованість дитини.

Другий компонент – здатність дитини до активного опанування художнім досвідом, самостійного навчання внаслідок використання пошукових дій. Художній досвід дитина набуває різними шляхами: здобуваючи елементарні знання про види мистецтва, їх художні засоби, засвоюючи практичні навички та способи самостійних і творчих дій тощо. Оволодіння пошуковими творчими діями дає дитині можливість успішно переносити їх у нові умови та практичні навчальні ситуації. Водночас їх можна розглядати як показник рівня наочності дошкільників даної категорії та конкретної вікової групи. Варто звернути увагу на те, що вимоги, починаючи з простих і доступних для молодших груп, відчутно зростають щодо дітей старших груп.

Третій компонент – спеціальні художні й творчі здібності, що розвиваються в умовах опанування способами діяльності (сприймання,

виконання й творчості). Дитина поступово переходить від перших нестійких зацікавлень, поодиноких оцінювань до усвідомленого оцінного ставлення. Отже, можемо вести мову про певний рівень художньо-естетичного розвитку [54, 61, 66, 70, 73].

Художньо-естетичний розвиток – це тривалий процес становлення й удосконалення естетичної свідомості людини, її ставлень, естетичної діяльності. Етапи й рівні художньо-естетичного розвитку визначаються віковими можливостями особистості й соціокультурними чинниками, що впливають на неї.

Художньо-естетичний розвиток зумовлений рівнем опанування особистістю естетичної культури суспільства, що досягається різними способами й у різних формах.

Виховання справляє вирішальний вплив на художньо-естетичний розвиток, оскільки забезпечує систематичне донесення естетичної культури в усіх її матеріальних і духовних виявах. Естетичний розвиток стає можливим унаслідок творчого засвоєння дитиною соціокультурного естетичного досвіду, доступного для її віку.

Художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного віку передбачає достатній рівень сформованості навичок художньої діяльності, яка виявляється в різних видах мистецтва.

Щодо художнього виховання дітей дошкільного віку, то насамперед слід наголосити на сутності його змісту. Художньо-естетичне виховання – це виховання засобами мистецтва, що спрямовується на розвиток естетичного сприймання змісту і форми творів мистецтва, формування художніх уподобань, здібностей, навичок виконавської й творчої діяльності в певній галузі [26, 34, 76].

Сприйняття і розуміння прекрасного починається у дитинстві. Перші кроки у безмежному, складному і загадковому світі дитина робить у дошкільному віці.

Введення дитини в світ краси і гармонії є важливим завданням художньо-естетичного розвитку.

Ефективність художньо-естетичного розвитку дітей насамперед забезпечується врахуванням їх психофізіологічних особливостей, специфіки перебігу вихованих і пізнавальних процесів. Художньо-творчий розвиток дітей на кожному віковому етапі має свої особливості, які і визначають специфіку організації освітньо-виховної роботи з цього напрямку. Дітям притаманні важливі уявлення, уміння, навички, що стосуються різних видів художньо-творчої діяльності людини, проявляються у сформованості важливих складових художньо-творчої діяльності:

- емоційно-чуттєвий компонент (позитивне емоційне ціннісне ставлення до навколишнього та творів мистецтва);
- пізнавальний компонент, який передбачає уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності;
- практичний компонент, який характеризується оволодінням необхідними художньо-творчими вміннями, техніками досягнення результату;
- ціннісний компонент, який обумовлюється наявністю власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку;
- творчий компонент, характеристиками якого є прояв ініціативності, самостійності та креативності [3, 14, 56, 85].

Шостий рік життя – це період найбільш інтенсивного розвитку та збагачення різних видів художньо-творчої діяльності, яка характеризується більшим ступенем усвідомленості, стійкості естетичних смаків, уявлень, оцінок, переконань. У цей період продовжується активне засвоєння дитиною сенсорних еталонів, оволодіння вміннями користуватися різними засобами художньої виразності та використанні знайомих матеріалів у створенні власних образів, а також прагнення до подальшого пізнання краси навколишнього світу й формування естетичної «картини світу».

Маючи певний досвід, дитина 6-го року життя повніше відображає об'єкти та явища природи, активно виражає емоційно-ціннісне ставлення до них. Створені дітьми художні образи відрізняються наївністю та щирістю естетичних почуттів, яскравістю барв. На 6-му році життя формуються найпростіші узагальнені способи побудови образу: поєднання різних технік реалізації задумів, навички композиційного розміщення елементів, інтегрування різних видів мистецтв тощо. Безпосередньому діяльнісному процесу створення творчого продукту передують етап задуму. Дитина спочатку уявляє образ, обдумує способи його реалізації, а потім уже творить.

На шостому році життя дитина вже володіє певними уявленнями і способами дій, які сприяють формуванню її практичних умінь, художньо-естетичної сприйнятливості, ціннісного ставлення до навколишньої дійсності, розвитку креативних здібностей.

Формування образотворчої компетентності є однією з провідних характеристик активності дитини 6-го року життя, яка є структурованим особистісним утворенням, в основі якого лежать естетично-емоційне сприймання, художні технічні вміння, навички, уявлення, загальні та спеціальні здібності тощо. Креативні здібності дитини 6-го року життя відтворюються у здатності до відображення своїх почуттів, ідей, переконань, настрою; у відкритті нових шляхів реалізації поставлених завдань та власних ідей; в дослідницькому експериментуванні, яке пов'язане з застосуванням різних технік та матеріалів. Все це сприяє втіленню в життя власних фантазій, задовольняє власні потреби та інтереси, накопичує інформацію про навколишній світ і стверджує свою індивідуальність [78, 82].

Педагог у ході роботи повинен реалізовувати такі освітньо-виховні завдання з дітьми 6-го року життя:

- продовжувати розвивати емоційного сприймання краси навколишнього світу, збагачення художньо-естетичних вражень, прищеплення інтересу до різних видів художньої діяльності;

- розширювати художній досвід дітей, заохочувати до відвідування музеїв і виставок, спостерігання за об'єктами природного, предметного, соціального оточення, розгляд та обговорення творів мистецтва, виокремлення їх характерних естетичних ознак, порівняння їх між собою;
- продовжувати збагачувати та систематизувати уявлень про різні види мистецтва (графіка, живопис, скульптура), їх спільні та специфічні засоби виразності; ознайомлювати з історією створення перших образів людиною;
- продовжувати ознайомлювати із жанрами живопису (пейзаж, портрет, натюрморт, анімалістичний, казковий, побутовий), вправляти дітей у їх розрізненні за характерними особливостями;
- формувати вміння аналізувати твір мовою мистецтва, визначати за кольоровим забарвленням, формою, пропорціями, композиційним розташуванням його тематичну спрямованість і настрій;
- ознайомлювати з творчістю окремих художників, скульпторів, їхнім особливим баченням світу та особистісними техніками виконання робіт;
- продовжувати подальший розвиток художньо-творчих здібностей у різних видах художньої діяльності (малюванні, ліпленні, аплікації) та конструюванні;
- удосконалювати технічні уміння із використання обладнання та різних специфічних матеріалів (гуашеві фарби, олівці, акварель, сангіна, пастель, глина, тісто, папір, картон, покидьковий та природний матеріал тощо), заохочувати до самостійного їх добору;
- заохочувати до створення предметних, сюжетних робіт і композицій з природи, за уявою, за зразком, по пам'яті, за мотивами художнього твору;
- залучати до виготовлення колективних робіт та створення нових образів через гармонійне інтегрування знайомих матеріалів або технік;
- у малюванні – розширювати тематику, розвивати здатність до якісного відтворення образу, що передбачає передачу рухів, міміки, настрою; заохочувати до використання різноманітних засобів художньої виразності,

таких як кольорова гама, лінії, крапки, мазки, плями; створювати багатопланові композиції, ознайомлювати з поняттям перспективи;

- у ліпленні – вправляти у створенні різноманітних предметів, композицій, декоративних пластин пластичним, конструктивним та комбінованим способами; удосконалювати такі технічні прийоми як витягування, згладжування, прошкрябування, з'єднання тощо; розвивати здатність до декорування готового виробу смужками, крапками, простими візерунками тощо;
- в аплікативній діяльності – вдосконалювати вміння вирізувати різні форми та складати з них предметні, сюжетні картини та візерунки; ознайомлювати з технікою симетричного вирізування з паперу, який складено навпіл; заохочувати до вирізування витинанок, створення багатоколірних композицій, завдяки використанню різноманітних матеріалів і технік;
- у конструктивно-моделювальній діяльності – формувати уявлення про архітектуру як вид мистецтва, що передбачає створення будівель, конструкцій різних за розміром і призначенням; ознайомлювати з найвидатнішими українськими і світовими пам'ятками архітектури та творчістю талановитих архітекторів; стимулювати інтерес до створення будівель з різних матеріалів: паперу, різних видів конструктора, природного і залишкового матеріалів; розвивати цілеспрямованість, відповідальності, здатність до планування;
- розвивати основи художнього смаку, власні естетичні уподобання, формувати особистісну позицію під час оцінювання творів мистецтва і результатів власної роботи;
- виховати повагу до вітчизняної й світової культури та її яскравих представників – талановитих художників, скульпторів, ціннісне ставлення до їхніх творів [58, 68, 75, 79, 80].

Отже, світ мистецтва відкриває для дитини 6-го року життя неосяжні можливості для прояву власного «Я», тим самим допомагаючи усвідомити

себе як неповторну особистість з індивідуальними естетичними смаками та вподобаннями.

Висновки до I розділу.

Аналіз опрацьованої психолого-педагогічної, теоретико-методичної літератури з проблем формування образотворчої компетентності дітей, взаємодії ЗДО і сім'ї дозволяє зробити наступні висновки.

Компетентність – це сукупність трьох ознак: мобільність знань, володіння оперативними і мобільними знаннями; гнучкість методу, як уміння застосовувати той чи інший метод, що найбільш підходить до даних умов у даний час; критичність мислення – здатність вибирати серед безлічі рішень найбільш оптимальне, аргументовано спростовувати помилкові, брати під сумнів ефективні рішення.

Процес розвитку образотворчої компетентності складний і включає в себе всі знання і навички дитини, засвоєні в процесі навчання і є показником обізнаності в мистецтві.

Показником рівня розвитку образотворчої компетенції є основні компоненти особистості: когнітивний, емоційно-мотиваційний, предметно-практичний (М.Коган, Л.Столяренко, Н.Шевандрін і інші).

Сім'я є найвпливовішим середовищем розвитку дитини, проте і в закладі дошкільної освіти формується і розвивається особистість дитини. Співпраця ЗДО та сім'ї ефективно впливає на формування образотворчої компетентності дітей.

Вихователь та батьки, об'єднанні у своїй діяльності, діють в інтересах дитини, створюють для неї належні умови. Від того, наскільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх формування особистості в цілому. Саме взаємодія у педагогічному процесі сім'ї та закладу дошкільної освіти здатна здійснювати особистісно-орієнтований підхід, формувати індивідуальність, активізувати творчий потенціал не лише дитини, але і педагогів, і батьків.

В процесі формування образотворчої компетентності дітей дошкільного віку батьками та педагогами можуть використовуватися різні джерела:

- твори образотворчого мистецтва. Під час розглядання картини або скульптури, яка відображає життя людей, тварин чи природні явища, у дитини не лише сприйняття. Вона мислить, фантазує, уявляє, бачить за картиною образи, долі, характери.
- музику. Відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру вона впливає на емоційно-почуттєву сферу дитини, на її поведінку.
- художню літературу. Словесний образ має понятійну основу і сприймається насамперед розумом.
- природу, її красу в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і неживій природі.
- факти і події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна чистота духовна досконалість повинні бути предметом обговорення з дошкільниками в ході бесід та розмов.
- оформлення побуту. Залучення дітей до посильної допомоги у створенні естетичної обстановки у груповій кімнаті, ЗДО, вдома.

Головну роль у формуванні образотворчої компетентності відіграють заняття з зображувальної діяльності: малювання, ліплення, аплікація, конструювання. На таких заняттях діти не тільки здобувають теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають конкретних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності.

Ефективність формування у дошкільників образотворчої компетентності залежить не лише від умов, в яких перебуває дитина, а й від засобів, методів і прийомів зображувальної та творчої діяльності, які мають використовуватися в освітньому процесі не лише в закладі дошкільної освіти а й за його межами. Застосування їх батьками та вихователями ЗДО дасть змогу дитині з раннього віку навчатися бачити прекрасне, розуміти і цінувати

твори мистецтва, прилучатися до художньої творчості, що в свою чергу сприятиме розвитку всебічно розвиненої особистості та формуватиме елементи образотворчої компетентності.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ В ХОДІ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО І СІМ'Ї

2.1. Діагностика рівня образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

З метою виявлення рівня розвитку образотворчої компетентності дітей 6-го року життя на засадах взаємодії ЗДО та сім'ї нами було організовано та проведено експериментальне дослідження на базі ЗДО «Теремок» м. Полтава.

Дослідження здійснювалось у три етапи з урахуванням вікових особливостей дошкільників залучених до експерименту:

- перший етап — ознайомлення з умовами ЗДО та планами вихователів, у яких передбачено форми роботи з батьками, що сприяли б подальшому формуванню образотворчої компетентності дітей;
- другий етап — експериментальна робота зі старшими дошкільниками;
- третій етап — проведення дослідження з проблеми усвідомлення батьками значущості формування образотворчої компетентності дітей.

Експериментальним дослідженням було охоплено 40 дітей. Їх було розподілено на дві групи: контрольну і експериментальну (у кількості 20 дітей кожна). Дослідження відбувалося у формі роботи з дітьми та батьками експериментальної групи. Заняття з образотворчого мистецтва проводилося згідно режиму дня в групі та перспективного та календарного плану. Робота з батьками здійснювалася у різноманітних формах співпраці ЗДО та сім'ї.

Заняття у контрольній групі здійснювалося також за традиційною методикою, робота з батьками обмежувалася запланованими ЗДО на рік формами роботи.

Нами були розроблені критерії та показники для визначення рівня сформованості образотворчої компетентності у дітей 6-го року життя.

Інформаційний критерій:

Показники:

1. Знання дітей з розділу художньо-естетичного виховання та розвитку.
2. Знання у відповідності до програмних вимог з розділу художньо-естетичного виховання та розвитку.

Практичний (діяльнісний критерій):**Показники :**

1. Вміння дитини відображати оточуючий світ у самостійній художньо-творчій діяльності.
2. Вміння застосовувати отримані знання в різних видах діяльності (образотворча, ігрова, трудова тощо).

Емоційно-особистісний критерій:**Показники:**

1. Емоційне ставлення дитини досвіту мистецтва.
2. Бажання дитини милуватися творами образотворчого мистецтва.

На першому етапі ми вивчали умови, що були створені в закладі дошкільної освіти для роботи з батьками, що сприяли б подальшому формуванню образотворчої компетентності дітей, а саме забезпеченість дидактичними матеріалами груп та методичного кабінету, наявність художніх творів, а також здійснили аналіз планів методиста закладу дошкільної освіти та вихователів, щоб визначити змістовність роботи з батьками з даної теми.

На другому етапі ми визначили рівень формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя, а саме:

- на скільки діти вмiють помічати красиве;
- у чому вони вбачають красу оточуючої дійсності;
- чи проявляються в їхній уяві оточуючі об'єкти і явища джерелом краси;
- на скільки довго діти можуть милуватися оточуючою їх дійсністю (метод хронометрії).

На третьому етапі було здійснене анкетування батьків, що дало нам змогу зробити висновки про рівень усвідомлення батьками необхідності формування образотворчої компетентності дітей.

У результаті проведення констатувального етапу експерименту в закладі дошкільної освіти встановлено, що тут створено належні умови для співпраці ЗДО та сім'ї. Взаємодія закладу дошкільної та сім'ї у формуванні образотворчої компетентності відбувається у самих різноманітних формах: колективних (батьківські збори (групові та загальні), зустрічі з батьками; вечори запитань і відповідей; засідання «круглого столу»; дискусійні клуби; заняття-тренінги; спільні свята і розваги; виставки спільних робіт батьків і дітей; дні відкритих дверей; сімейні (домашні) педради, які проводять у батьків вдома; батьківські конференції); індивідуальних (індивідуальні бесіди і консультації, відвідування дітей вдома, залучення батьків до життя ЗДО); наочно-інформаційних (виставки дитячих робіт; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет тощо). Очікувану ефективність забезпечує раціональне поєднання названих форм роботи та врахування таких критеріїв: спрямованість і адресованість, врахування особливостей конкретних сімей; оперативний зворотний зв'язок; індивідуалізація педагогічного впливу.

Для практичного вивчення особливостей формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя розроблено систему роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї з питань формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя. Основою методики була не лише робота з дітьми, а й з батьками.

Мета: визначення особливостей емоційного та пізнавального компонентів естетичного сприйняття дошкільниками навколишнього світу для подальшого добору відповідних засобів формування та розвитку цих компонентів.

Ключовим методом у діагностиці естетичного ставлення старших дошкільників до об'єктів та явищ навколишнього світу було спостереження за їхньою діяльністю, поведінкою під час занять, спілкування, на прогулянці.

Вибір цього методу для нашого дослідження був зумовлений тим, що у таких формах організації діяльності, як заняття, прогулянка тощо, дошкільники практично взаємодіють з об'єктами та явищами оточуючого світу і ця взаємодія, як правило, носить не вимушений характер та є віддзеркаленням ставлення дитини до всього що її оточує.

До констатувального етапу експерименту було залучено 40 дітей 6-го року життя.

Методика спостереження передбачала аналіз поведінки дітей в процесі виконання ними серії завдань:

1. **завдання** - скільки здатна дитина самостійно помітити та запам'ятати естетично цінних об'єктів за завданнями вихователя у визначений проміжок часу.

Рівні виокремлення естетично цінних об'єктів:

- **Низький рівень** — виокремлює від 1 до 2 естетично цінних об'єктів.
- **Середній рівень** — виокремлює від 3 до 5 естетично цінних об'єктів.
- **Високий рівень** — виокремлює понад 6 естетично цінних об'єктів.

Аналіз проведених спостережень за поведінкою дошкільників дав змогу виявити, що: 20% КГ та 40% ЕГ дітей в змозі виокремити від 1 до 2 об'єктів; 50 % КГ та 45% ЕГ виділяли від 3 до 5 об'єктів; 30% КГ та 15% ЕГ дітей виокремили понад 6 об'єктів.

Отримані дані дали нам змогу зробити висновок, що в основному діти орієнтовані на усвідомлення естетичної цінності тих об'єктів, що знаходяться близько до них.

2. **завдання** — з метою виявлення у дитини здатності до самостійного виділення естетичної цінності в кожному об'єктів оточуючого середовища дітям було запропоновано під знайти привабливий саме для них об'єкт.

Рівні пошуку естетично цінних об'єктів :

- Низький рівень** — в змозі під ногами відшукати естетично цінні об'єкти.

- **Середній рівень** — відшуковують об'єкти озираючись довкола.
- **Високий рівень** — можуть відшукати дивлячись в гору та озираючись довкола естетично цінні об'єкти.

Відшукуючи красиві з точки зору дітей об'єкти 30% КГ та 40% ЕГ дітей знаходили об'єкти під ногами; 60% КГ та 50% ЕГ дітей озиралися довкола; 10% КГ та 10% ЕГ дошкільників, за якими відбувалося спостереження, окрім озирання довкола, дивилися ще й вгору.

Відзначимо, що естетичне поле зору дошкільника, зазвичай, обмежене найближчим оточенням.

3 завдання – як і де діти відшуковують красиві об'єкти.

Метою наступного завдання було виявити уміння дітей естетично обстежувати об'єкт. В цьому завданні особлива увага зверталася на спектр аналізаторів, що були використані дитиною під час обстеження. В групову кімнату ми принесли фіалки в горщику та попросили дітей послідувати за ними.

Рівні обстеження естетично цінних об'єктів:

- **Низький рівень** — лише візуальне обстеження.
- **Середній рівень** — застосовує разом з візуальним обстеженням тактильні аналізатори.
- **Високий рівень** — здійснення обстеження об'єкта візуально та тактично, при цьому додає у цей процес ще й інші аналізатори (смак, нюх).

Отримані результати довели, що 35%КГ та 60%ЕГ дошкільників здійснюють обстеження лише візуально; 60%КГ та 30%ЕГ додають до процесу обстеження ще й тактильні аналізатори; 5% КГ та 10% ЕГ дітей обстежуючи естетичний об'єкт включають у цей процес й інші аналізатори (смак, нюх), окрім візуального та тактильного.

Однак, проводячи спостереження, з усіх дітей, лише одна взаємодія з естетичними об'єктом спонукала до самостійного, з власної ініціативи,

складання емоційно-забарвленої розповіді. Ці дані дали змогу вивести закономірність: якість обстеження естетичного об'єкта залежить від кількості задіяних аналізаторів під час спостереження, а проявом зацікавленого сприймання у дитини є вербальне вираження естетичних почуттів.

Використання **методу хронометрії**, проведений за зразком досліджень О.Половіної (як довго діти милуються природою).

Рівні обстеження естетично цінних об'єктів:

- Низький рівень — процес спостереження є короткотривалим, не перевищує 1 хвилини.
- Середній рівень — спостереження за об'єктом природи триває впродовж 1 — 2 хвилин, і визначається як середньо тривалий процес.
- Високий рівень — процес спостереження за естетично цінним об'єктом триває не більше 2 — 3 хвилин, і визначається як довготривалий.

Обраний метод допоміг визначити, що у 50% КГ та 40% ЕГ дошкільників процес спостереження не перевищує 1хвилини; 40% КГ та 50% ЕГ дітей можуть концентрувати свою увагу на об'єкті, що є естетично цінним протягом 1 — 2 хвилин; 10% КГ та 10% ЕГ старших дошкільників можуть спостерігати за естетично цінним об'єктом більше ніж 2 — 3 хвилини.

Отримані дані хронометрії дали можливість припустити, що дітей дошкільного віку самостійне довготривале спостереження за об'єктами та явищами природи не приваблює. Діти проявляють більший інтерес до динамічних подій та явищ, ніж до неживих об'єктів природи.

Результати спостережень засвідчили, що сприймаючи естетичний об'єкт деякі дошкільники емоційно відгукуються на нього: посміхаються, радіють, емоційно вигукують. Емоції діти проявляли використовуючи жести, міміку. Через певний час, ці діти згадували про об'єкт, пригадування носило емоційно забарвлений характер.

Отримавши та проаналізувавши результати спостереження за дітьми, ми зробили висновок, що прояв емоцій, пригадування, співпереживання та

залучення інших до цього, у ставленні дитини до оточуючих об'єктів та явищ значною мірою залежить від мовленнєвого розвитку дошкільника. Естетичні почуття, емоції, а отже і естетичне ставлення значною мірою проявляється вербально, і від того, на скільки дитина добре зможе виразити це у мовленні, залежатимете період її запам'ятовування отриманих вражень.

У таблиці 2.1.1. зазначено результати проведеного діагностичного зрізу.

Таблиця 2.1.1.

Рівні сформованості образотворчої компетентності у дітей контрольної групи на констатувальному етапі експерименту

	Прізвище, ім'я дитини	Рівні сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу			
		Рівні виділення естетично цінних об'єктів	Рівні пошуку естетично цінних об'єктів	Рівні обстеження естетично цінних об'єктів	Метод хронометрії
1	Марта Б.	низький	низький	Середній	Низький
2	Тимофій С.	високий	середній	Високий	Високий
3	Олексій К.	високий	середній	Середній	Середній
4	Міша Д.	середній	середній	Низький	Низький
5	Даша М.	середній	низький	Низький	Низький
6	Тарас С.	середній	низький	Низький	Низький
7	Катя К.	середній	низький	Низький	Низький
8	Даня Б.	середній	середній	Середній	Середній
9	Ліза Ш.	середній	середній	Середній	Середній
10	Рома К.	низький	низький	Середній	Низький
11	Лера П.	низький	середній	Низький	Низький
12	Іра К.	низький	середній	Середній	Низький
13	Зоя Л.	високий	високий	Середній	Високий
14	Аня Г.	середній	високий	Середній	Середній
15	Єва Д.	низький	середній	Низький	Низький
16	Артем П.	середній	середній	Середній	Середній
17	Арсен С.	високий	середній	Середній	Середній
18	Лена З.	середній	середній	Середній	Середній
19	Злата Л.	низький	низький	Низький	низький
20	Тімур Ч.	середній	середній	Середній	середній

Результати виявлення рівня сформованості образотворчої компетентності у дітей експериментальної групи показано у таблиці 2.1.2.

Таблиця 2.1.2.

Рівні сформованості образотворчої компетентності у дітей експериментальної групи на констатувальному етапі експерименту

№	Прізвище, ім'я дитини	Рівні сформованості естетичного ставлення до природи			
		Рівні виділення естетично цінних об'єктів	Рівні пошуку естетично цінних об'єктів	Рівні обстеження естетично цінних об'єктів	Метод хронометрії
1	Діма Ш.	низький	низький	Низький	низький
2	Маша М.	середній	низький	Низький	середній
3	Женя С.	високий	високий	Середній	високий
4	Злата К.	середній	середній	Середній	середній
5	Рома Л.	низький	низький	Низький	низький
6	Коля Л.	середній	середній	середній	середній
7	Рита Б.	середній	середній	Низький	середній
8	Саша С.	низький	низький	Низький	низький
9	Віта К.	середній	середній	Середній	середній
10	Крістіна Т.	високий	середній	Високий	середній
11	Еля Г.	середній	низький	Низький	низький
12	Катя Б.	середній	середній	Високий	середній
13	Даша Б.	низький	низький	Низький	низький
14	Кирил С.	високий	високий	Середній	високий
15	Тімофій С.	низький	середній	Низький	низький
16	Ваня В.	низький	середній	Низький	низький
17	Соня М.	низький	низький	Низький	низький
18	Вова Ч.	середній	середній	Середній	середній
19	Нікіта Л.	низький	низький	Низький	низький
20	Зоряна Ч.	середній	середній	Низький	середній

Починаючи проводити свої спостереження за дошкільниками, ми виділили ще одне завдання: вивчити стан усвідомлення батьками значущості у формуванні у старших дошкільників образотворчої компетентності. Відповідно до цього завдання ми провели анкетування батьків (Додаток А), що дало змогу виявити особливості розуміння батьками необхідності формування у дітей образотворчої компетентності, що ґрунтується на естетичному ставленні дітей дошкільного віку до оточуючого світу, розуміння цінності сформованих компетентностей для розвитку дитини.

Аналізуючи результати анкетування батьків з першого питання цілком очевидним постав факт: чимало батьків визначають важливість фізичного і розумового розвитку дитини. Вагомим відзначали моральний та трудовий розвиток близько 10% КГ і 15% ЕГ батьків. Більшістю опитаних респондентів було вказано на необхідність різнобічного розвитку дитини 30% КГ та 25% ЕГ.

Отримавши результати анкетування, ми переконалися у тому, що значна кількість респондентів насправді не усвідомлює важливість гармонійного розвитку дитини. Серед загальної кількості опитаних лише 5 % КГ і 10% ЕГ відзначили значення естетичного розвитку як важливого для успішної життєдіяльності дитини.

Також, під час опитування, ми встановлення кількості спільних прогулянок з батьками, на жаль, результати показали невтішну картину. Лише 15 % КГ і 20% ЕГ батьків щодня грають з дитиною, такі дані є жахаючими, і мають насторожити не лише педагогів, а й самих батьків, адже, вони стосуються здоров'я дітей, їхньої емоційної насолоди, можливості отримати цю ж саму емоційну насолоду від оточуючих об'єктів і явищ, врівноваженості дитячої нервової системи. Найбільша кількість батьків відносяться до групи тих, що бувають на прогулянці разом з дітьми декілька разів на тиждень 45% КГ і 45% ЕГ. Під час прогулянок діти не задають запитання. Їхню увагу привертає лише ігровий майданчик.

Лише 25% опитаних батьків займаються спільною творчою діяльністю

вдома (малюють, ліплять, конструюють), 5% до цього всього розглядають картини, спонукають дітей до запитань, створюють проблемні ситуації задля пошуку творчого вирішення завдань.

На виставки творів образотворчого мистецтва дітей ніхто з батьків не водить, пояснюючи це браком вільного часу.

Більшість респондентів не бажають отримати консультацію стосовно естетичного виховання дітей та формування їх образотворчої компетентності.

Результати констатувального експерименту засвідчили переважання низького рівня сформованості образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Це зумовлено рядом таких причин: проблема недостатньої уваги вихователів до аспекту у вихованні дітей, відсутність системи роботи, методичного забезпечення та координації спільної роботи педагогів та батьків вихованців. З урахуванням цього, запропонована система роботи спрямовувалася на забезпечення комплексного впливу на процес формування у дітей 6-го р.ж. формуванням образотворчої компетентності.

2.2. Взаємодія ЗДО і сім'ї як засіб формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Організовуючи експериментальне дослідження, ми припускали, що в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю та правильної організації спеціальних заходів рівень образотворчої компетентності дітей значно покращиться.

Методикою формувального експерименту передбачено роботу за двома напрямками:

1. Формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя на заняттях із зображувальної діяльності(робота з дітьми);
2. Залучення батьків до формування образотворчої компетентності дітей (робота з батьками).

Перший напрям полягав у плануванні та проведенні занять із зображувальної діяльності відповідно до розпорядку дня з дітьми 6-го року життя. А всі заняття із зображувальної діяльності сприяють формуванню образотворчої компетентності дітей.

Другий напрямок включає розробку та проведення системи групових та індивідуальних форм взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї, які спрямовані на:

- ознайомлення батьків з особливостями формування образотворчої компетентності дітей, змістом та методами формування у них відповідних уявлень, умінь, особистісних якостей;
- активізація роботи батьків з формування образотворчої компетентності в умовах сімейного виховання, залучення членів сім'ї до проведення роботи з формування образотворчої компетентності дітей;
- організація спільних заходів за участю батьків та закладу дошкільної освіти.

Робота вихователя на заняттях з образотворчої діяльності включає в себе три етапи: підготовчий, основний, інтерпретаційний.

Завдання підготовчого етапу передбачало збагачення емоційного досвіду та знання дітей. Основним на цьому етапі було формування у дошкільників образотворчих знань та умінь. Задля досягнення мети нами було використано прогулянки, в ході яких провідними методами впливу виступали спостереження, бесіда, емоційні вправи. Виходячи з того, що здатність помічати естетичні властивості в оточуючому середовищі у дітей не розвивається спонтанно, основним завданням було забезпечити досвід використання прийомів, з допомогою яких діти змогли б виділяти естетичні властивості навколишньої дійсності, та почати самостійно помічати естетичну сторону оточуючих явищ і об'єктів.

Другий етап роботи вихователя передбачав педагогічну взаємодію дітей з вихователем, основою якої було забезпечення художньо-

педагогічного спілкування в ході занять із зображувальної діяльності. Ця взаємодія спрямовувалася на розвиток естетичних почуттів у дітей та формування на їх основі елементів образотворчої компетентності.

Основне завдання даного етапу роботи – викликати у дітей емоційне ставлення до образотворчого мистецтва та зображувальної діяльності, розвивати естетичне бачення реальних об'єктів і явищ навколишньої дійсності; розвивати уяву, творчість, активізувати словник.

Третій етап передбачав закріплення у дітей знань, умінь та навичок із основ образотворчого мистецтва та зображувальної діяльності, що здобутих в процесі проведення занять з малювання, ліплення, аплікації, конструювання. На цьому етапі акцентувалась увага на тому, щоб всі роботи дітей були охоплені увагою дорослого, адже самостійні прагнення дитини відобразити власний задум заслуговують на позитивну оцінку. Такий підхід став поштовхом для дітей до самостійних спостережень, до знаходження деталей, яких не помічали раніше. Аналіз дитячих робіт засвідчив, що досвід дітей впливає на весь процес роботи, починаючи з задуму і закінчуючи техніками, способами та засобами виконання поставлених завдань.

Але головним нашим завданням є співпраця ЗДО та сім'ї для формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя.

Налаштованість батьків на співпрацю стала запорукою залучення їх до проведення спільної роботи. Обрані методи (бесіди, пояснення, емоційні вправи, переконання, ігри-тренінги) забезпечували ефективність координації зусиль педагогічних працівників та батьків щодо єдності впливу з метою формування у дітей образотворчої компетентності.

Система роботи щодо співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань формування образотворчої компетентності дітей

Місяць	Форми роботи
Жовтень	Анкетування батьків Лекція «Формування образотворчої компетентності дітей як психолого-педагогічна проблема» (Додаток Б)

	Створення групи для обміну інформацією у соціальній мережі «Facebook». Психологічний квест для педагогів та батьків на тему «У співпраці – наша сила» (Додаток В)
Листопад	Педагогічна нарада за участі батьків з питань формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя (Додаток Д) <i>«Точка зору» (вільне невимушене спілкування у формі обміну інформацією, запитання-відповіді щодо формування образотворчої компетентності дітей та її значення)</i> Аукціон батьківських ідей (в ході аукціону узгоджуються подальші форми співпраці ЗДО та сім'ї; батьки пропонують форми роботи)
Грудень	Букбоксинг (основна мета цього процесу – обмін інформацією. В нашому випадку метою створення цього соціального руху було привернення уваги батьків до формування образотворчої компетентності дітей. Як вихователі та батьки обмінюються відповідною літературою у спеціально відведеному, створеному разом осередку) <i>(спільна робота батьків і дітей)</i> Проблемний семінар «Зображувальна діяльність як засіб формування образотворчої компетентності дітей» (Додаток Ж) Квест «У пошуках новорічних іграшок» (Додаток К)
Січень	Проблемний стіл «Інтегрована діяльність дітей при створенні художнього образу» (Додаток Л) Ігрова діяльність <i>(спільна діяльність для дітей та батьків)</i> (Додаток М)
Лютий	КВК знавців образотворчого мистецтва (Додаток Н) Тренінг для батьків «Розвиток креативності та творчості дітей» (Додаток О)
Березень	Ігрова діяльність <i>(спільна діяльність для дітей та батьків)</i> (Додаток М) <i>«Точка зору» (обговорення у невимушеній атмосфері видимих результатів роботи з важливості формування образотворчої компетентності дітей)</i>
Квітень	Квест «У пошуках зниклого скарбу» (Додаток П) <i>(спільна робота батьків і дітей)</i> Створення «лепбуку порад» для розвитку творчих здібностей дітей <i>(спільна робота вихователя та батьків)</i>
Травень	Створення інформаційних буклетів для поширення

	інформації щодо важливості формування образотворчої компетентності дітей (<i>спільна робота вихователя та батьків</i>)
--	--

Аналізуючи впровадження нашої системи роботи щодо співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань формування образотворчої компетентності дітей хочеться відмітити, що на початковому етапі організувати батьків було одним з нелегких завдань. Активність у соціальній мережі була лише збоку закладу дошкільної освіти, але після проведення психологічний квесту для педагогів та батьків на тему «У співпраці – наша сила» та «Аукціону батьківських ідей» батьки активніше почали включатися в роботу, аргументуючи це тим, що на початку роботи вони думали що ми нав'язуватимемо «заїжджену» інформацію та тільки дарма витратимемо їхній час, але коли їм надали можливість запропонували своє бачення спільних форм роботи, вони зрозуміли, що буде цікаво.

До створення осередку «Букбоксинг» батьки також віднеслися відповідально і проявили власну креативність та творчість. Створений осередок виявився настільки яскравим, що привертав увагу і дорослих і дітей, тому літературу там можна було побачити як дитячу так і дорослу (література для дорослих стосувалася розвитку творчих здібностей, задатків дітей, їх розвитку, формування естетичного смаку дітей тощо). Спочатку тільки ми поповнювали літературою осередок, але згодом з'явилося багато літератури від батьків.

Ініціативою батьків було проведення спільної ігрової діяльності з дітьми. Їх цікавило, які ігри можна проводити з дітьми в розрізі зображувальної діяльності.

В ході проведення батьківських зборів, тренінгів, проблемних столів ми пропонували практичні поради з формування образотворчої компетентності дітей. Наводячи приклади з теорії та практики дошкільного виховання, перш за все знайомили батьків з різними методами і прийомами розвитку в дітей вміння бачити красу оточуючого світу, формування

естетичного ставлення до об'єктів і явищ навколишнього світу, розвиток творчості дітей.

До процесу створення «лепбуку порад» для розвитку творчих здібностей дітей та інформаційних буклетів щодо формування образотворчої компетентності дітей батьки також віднесли з креативністю та відповідальністю. В процесі роботи швидко розподілися обов'язки, кожен з учасників процесу заздалегідь приніс спеціально заготовлений елемент та інформацію. На загальних батьківських зборах, за ініціативи батьків, було проведено презентацію «лепбуку порад» в ході якої педагоги спільно з батьками розповіли про важливість розвитку творчих здібностей дітей, формування естетичної культури, про те як сформувати елементи образотворчої компетентності в дошкільному віці та яку роль вона грає в розвитку особистості та подальшому житті дитини. В кінці було роздано інформаційні буклети.

Під час формувального етапу експерименту ми пересвідчилися в тому, що успішність роботи значною мірою залежить від як особистості вихователя та його ставлення до роботи так і від обізнаності, компетентності та зацікавленості батьків. Ми навіть створили свою формулу:

За дотримання цієї формули, в процесі формування образотворчої компетентності у старших дітей розвиваються образотворчі здібності, креативність, естетична культура та моральні якості особистості.

2.3. Визначення ефективності формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя на засадах взаємодії ЗДО і сім'ї.

Після завершення формувального етапу експерименту перед нами постала необхідність виявити результативність проведеної роботи, саме це стало метою контрольного етапу експериментального дослідження. Для цього нами було використано завдання аналогічні завданням констатувального етапу.

Ми оцінили умови закладу дошкільної освіти для роботи з формування образотворчої компетентності дітей. У методичних кабінетах упорядковано літературу, наочний матеріал і зразки творів образотворчої діяльності; зібрано конспекти занять з ознайомлення дітей з образотворчою та зображувальною діяльністю; репродукції картин.

Повторно ми визначили рівень формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя, а саме:

- на скільки діти вміють помічати красиве;
- у чому вони вбачають красу оточуючої дійсності;
- чи проявляються в їхній уяві оточуючі об'єкти і явища джерелом краси;
- на скільки довго діти можуть милуватися оточуючою їх дійсністю (метод хронометрії).

У контрольному експерименті взяли участь 40 дітей старшого дошкільного віку.

Методика спостереження передбачала аналіз поведінки дітей в процесі виконання ними аналогічних завдань, але були змінені естетичні об'єкти :

1 завдання – скільки естетично цінних об'єктів здатна дитина самостійно помітити за завданням вихователя у визначений проміжок часу.

Рівні виділення естетично цінних об'єктів:

Низький рівень – виділяють від 1 до 2 естетично цінних об'єктів:

Середній рівень – виділяють від 3 до 5 естетично цінних об'єктів:

Високий рівень – виділяють понад 6 естетично цінних об'єктів.

Аналіз спостережень за поведінкою дітей показав, що: 20% КГ та 5% ЕГ дітей виділяли від 1 до 2 об'єктів; 55% КГ та 50% ЕГ опитаних помічали від 3 до 5 об'єктів; 25% КГ та 45% ЕГ дошкільників виділили понад 6 об'єктів.

Дані результати дали змогу зробити висновок, що більшість дітей КГ орієнтовані на усвідомлення, що естетично цінними, тобто красивими, об'єктами можуть бути ті, що знаходяться близько до них, на відстані простягнутої руки. А переважаюча більшість дітей ЕГ вважають, що естетично цінними можуть бути будь-які об'єкти оточуючої дійсності.

2 завдання – з метою з'ясування наявності у дитини здатності самостійно виділяти естетично цінне в кожному об'єкті оточуючого середовища запропонували знаходити щось красиве у природі на ігровому майданчику.

Рівні пошуку естетично цінних об'єктів:

Низький рівень – шукають естетично цінні об'єкти під ногами;

Середній рівень – шукають естетично цінні об'єкти озируючись довкола;

Високий рівень – шукають естетично цінні об'єкти дивилися вгору і озиралися навколо.

Шукаючи естетичні об'єкти 25% КГ та 5% ЕГ дітей шукали об'єкти під ногами; 65% КГ та 45% ЕГ дошкільників озиралися довкола; 10% КГ та 50% ЕГ дітей, за якими проводилось спостереження, крім озирання довкола, дивилися вгору.

Слід зазначити, що естетичне поле зору дітей КГ, як правило, обмежене – найближчим оточенням – предметами, з якими вони можуть безпосередньо взаємодіяти. А дошкільники ЕГ шукають естетично цінні об'єкти вгорі та озируючись навколо.

3 завдання – де і як діти шукають красиві об'єкти.

Наступне завдання було спрямоване на вивчення умінь дітей естетично обстежувати об'єкт. Особлива увага зверталася на спектр використаних дитиною під час обстеження аналізаторів. В групу ми принесли горщик з бегонією і попросили послідувати за нею.

Рівні обстеження естетично цінних об'єктів:

Низький рівень – здійснюють обстеження лише візуально;

Середній рівень – разом з візуальними застосовують тактильні аналізатори;

Високий рівень – здійснюють обстеження естетичного об'єкта візуально та включає у цей процес інші аналізатори (смак, нюх), тактильні аналізатори.

Отримані результати довели, що 25% КГ та 20% ЕГ дітей здійснюють обстеження лише візуально; 65% КГ та 35% ЕГ дітей разом з візуальними застосовують тактильні аналізатори; 10% КГ та 45% ЕГ здійснює обстеження естетичного об'єкта візуально та включає у цей процес інші аналізатори ; смак, нюх), тактильні аналізатори.

У дітей КГ, за якими проводилось спостереження, взаємодія з естетичним об'єктом спонукала до візуального і тактильного обстеження естетично цінних об'єктів. А більшість дошкільників ЕГ здійснюють обстеження естетичного об'єкта візуально та включають у цей процес інші іналізатори (смак, нюх), тактильні аналізатори.

Використання методу хронометрії, проведений на зразок досліджень О. Половіної (на скільки довго діти можуть милуватися оточуючою їх дійсністю).

Рівні обстеження естетично цінних об'єктів:

Низький рівень – процес спостереження за естетичним об'єктом не перевищує 1 хвилини, тобто є короткотривалим;

Середній рівень – процес спостереження за естетично цінним об'єктом природи впродовж 1-2 хвилин, що визначалось як середньо тривалий процес;

Високий рівень – процес спостереження за об'єктом 2-3 хвилини та більше, що визначалося як довготривалий процес.

Цей метод допоміг визначити, що у 50% КГ та 10% ЕГ дітей процес спостереження за естетичним об'єктом не перевищує 1 хвилини, тобто є короткотривалим; 35% КГ та 55% ЕГ дошкільників концентрують свою увагу на естетично цінному об'єкті природи впродовж 1-2 хвилин, що визначалось як середньо тривалий процес; 15% КГ та 35% ЕГ дітей здатні до

спостереження за об'єктом 2-3 хвилини та більше, що визначалося як довготривалий процес.

Дані хронометрії дали змогу припустити, що дітей КГ не приваблює самостійне довготривале спостереження за об'єктами та явищами природи, процес спостереження не перевищує 1 хвилини. А переважна більшість дошкільників ЕГ концентрують свою увагу на естетично цінному об'єкті природи впродовж 1-2 хвилин.

У дітей спостерігалися прагнення повернути увагу іншої людини до об'єктів, що справиляли на них враження (наприклад, під час прогулянки Влада К., побачивши бурульку, взяла вихователя за руку, підвела до об'єкта, попросила доторкнутися до неї, при цьому коментуючи свої власні враження: «А правда, вона красива, холодна, прозора як льодяник?»). Діти відгукувалися з радістю і задоволенням на пропозицію дорослого детальніше розглянути обраний об'єкт, виявляли бажання вдруге сприйняти його. Наприклад, Міша Д., спостерігаючи восени за опаданням кленового листа, взимку виявила бажання побачити це явище ще раз, мотивуючи своє бажання словами: «Сніжинки падають як листочки. От було б гарно, щоб і листочки з клена опадали взимку, тоді б вони були наче подружки»

У таблиці 2.3.3. наведені результати проведеного діагностичного зрізу.

Таблиця 2.3.3.

Рівні сформованості образотворчої компетентності у дітей контрольної групи на контрольному етапі експерименту

Прізвище, ім'я дитини	Рівні сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу			
	Рівні виділення естетично цінних	Рівні пошуку естетично цінних	Рівні обстеження естетично цінних	Метод хронометрії

		об'єктів	об'єктів	об'єктів	
1	Марта Б.	середній	середній	середній	низький
2	Тимофій С.	високий	середній	високий	високий
3	Олексій К.	високий	середній	високий	високий
4	Міша Д.	середній	середній	середній	низький
5	Даша М.	середній	низький	низький	низький
6	Тарас С.	середній	середній	середній	середній
7	Катя К.	середній	низький	низький	низький
8	Даня Б.	середній	низький	низький	низький
9	Ліза Ш.	середній	середній	середній	середній
10	Рома К.	низький	низький	середній	низький
11	Лера П.	середній	середній	низький	низький
12	Іра К.	низький	середній	середній	низький
13	Зоя Л.	високий	високий	високий	високий
14	Аня Г.	високий	високий	середній	високий
15	Єва Д.	низький	середній	середній	низький
16	Артем П.	середній	середній	середній	середній
17	Арсен С.	високий	середній	середній	середній
18	Лєна З.	низький	низький	низький	низький
19	Злата Л.	середній	середній	середній	середній
20	Тімур Ч.	середній	середній	середній	середній

Результати дітей експериментальної групи показано у таблиці 2.3.4

Таблиця 2.3.4.

Рівні сформованості образотворчої компетентності у дітей експериментальної групи на контрольному етапі експерименту

№	Прізвище, ім'я	Рівні сформованості естетичного сприйняття
---	----------------	--

	дитини	навколишнього світу			
		Рівні виділення естетично цінних об'єктів	Рівні пошуку естетично цінних об'єктів	Рівні обстеження естетично цінних об'єктів	Метод хронометрії
1	Діма Ш.	середній	середній	середній	середній
2	Маша М.	середній	високий	високий	високий
3	Женя С.	високий	високий	високий	високий
4	Злата К.	високий	високий	високий	високий
5	Рома Л.	середній	середній	середній	середній
6	Коля Л.	високий	високий	високий	високий
7	Рита Б.	високий	високий	високий	високий
8	Саша С.	середній	середній	середній	середній
9	Віта К.	середній	середній	середній	середній
10	Крістіна Т.	високий	високий	високий	високий
11	Еля Г.	середній	середній	середній	низький
12	Катя Б.	високий	високий	високий	середній
13	Даша Б.	середній	середній	низький	середній
14	Кирил С.	високий	високий	високий	високий
15	Тімофій С.	середній	середній	середній	середній
16	Ваня В.	високий	високий	високий	середній
17	Соня М.	середній	середній	низький	середній
18	Вова Ч.	високий	високий	середній	середній
19	Нікіта Л.	низький	низький	низький	низький
20	Зоряна Ч.	середній	середній	середній	середній

Також ми знову провели вивчення стану усвідомлення батьками значущості формування у дітей 6-го року життя образотворчої

компетентності. З цією метою проводилося повторне анкетування батьків, що дало змогу виявити особливості розуміння ними важливості формування образотворчої компетентності дітей після проведеної роботи з ними.

Аналізуючи результати повторного анкетування батьків ми отримали такі результати: більшість респондентів насамперед відзначає важливість різнобічного розвитку дитини. 30% КГ та 15% ЕГ опитаних респондентів вказали на необхідність фізичного розвитку дитини. Трудовий та моральний розвиток відзначили як вагомий близько 20% КГ і 15% ЕГ батьків.

Результати проведеного повторного анкетування переконали нас у тому, що батьки почали усвідомлювати важливість гармонійного розвитку дитини: 10 % КГ і 30% ЕГ відзначили значення естетичного розвитку як важливого для успішної життєдіяльності дитини.

Аналіз результатів встановлення кількості спільних прогулянок з батьками показав таку картину: 20 % КГ і 70% ЕГ батьків гуляють з дитиною щодня. Один раз на тиждень бувають з дітьми на прогулянці 60% КГ і 30% ЕГ. Відповідно 20% КГ і 0% ЕГ респондентів на прогулянку виходять один раз на місяць. Більшість дітей ЕГ цікавляться оточуючою їх дійсністю, задають багато запитань. А дошкільники КГ задають питання стосовно ігрового майданчика. Батьки намагаються відповідати на запитання дітей під час прогулянок.

Більшість респондентів бажають отримати додаткові консультації стосовно формування у дітей образотворчої компетентності..

Аналіз опитування показав, що прогулянки на природі стали традиційним проведенням часу батьків ЕГ з дітьми.

Отримані результати виявлення рівня формування образотворчої компетентності у дітей 6–го року життя контрольної та експериментальної груп було узагальнено та визначено загальний рівень сформованості образотворчої компетентності.

За результатами проведеного дослідження діти контрольної та експериментальної груп мають різні рівні сформованості образотворчої

компетентності. Виводиться середнє значення рівнів.

Серед дітей контрольної групи високий рівень сформованості образотворчої компетентності мають 15% дітей, середній мають 50% дітей, а низький рівень – 35%.

Результати виявлення середнього значення рівня сформованості образотворчої компетентності дітей контрольної групи показано у таблиці 2.3.5.

Таблиця 2.3.5.

Середнє значення рівнів сформованості образотворчої компетентності дітей контрольної групи по завершенню експериментального дослідження

№	Прізвище, ім'я дитини	Середнє значення рівня сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу
1	Марта Б.	середній
2	Тимофій С.	високий
3	Олексій К.	середній
4	Міша Д.	середній
5	Даша М.	низький
6	Тарас С.	середній
7	Катя К.	низький
8	Даня Б.	середній
9	Ліза Ш.	середній
10	Рома К.	низький
11	Лера П.	низький
12	Іра К.	низький
13	Зоя Л.	високий

14	Аня Г.	високий
15	Єва Д.	низький
16	Артем П.	середній
17	Арсен С.	середній
18	Лєна З.	низький
19	Злата Л.	середній
20	Тімур Ч.	середній

Серед дітей експериментальної групи виявлено: високий рівень сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу мають 45% дітей, середній – 50% дітей, а низький рівень має одна дитина, що дорівнює 5%.

Результати виявлення середнього значення рівня сформованості образотворчої компетентності дітей експериментальної групи показано у таблиці 2.3.6.

Таблиця 2.3.6.

Середнє значення рівнів сформованості образотворчої компетентності дітей експериментальної групи по завершенню експериментального дослідження

№	Прізвище, ім'я дитини	Середнє значення рівня сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу
1	Діма Ш.	Середній
2	Маша М.	Високий
3	Женя С.	Високий
4	Злата К.	Високий
5	Рома Л.	Середній

6	Коля Л.	Високий
7	Рита Б.	Високий
8	Саша С.	Середній
9	Віта К.	Середній
10	Крістіна Т.	Високий
11	Еля Г.	Середній
12	Катя Б.	Високий
13	Даша Б.	Середній
14	Кирил С.	Високий
15	Тімофій С.	Середній
16	Ваня В.	Високий
17	Соня М.	Середній
18	Вова Ч.	Середній
19	Нікіта Л.	Низький
20	Зоряна Ч.	Середній

Результати порівняльного аналізу середнього значення рівнів сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу дітей контрольної та експериментальної груп показано на *рис. 2. 1*.

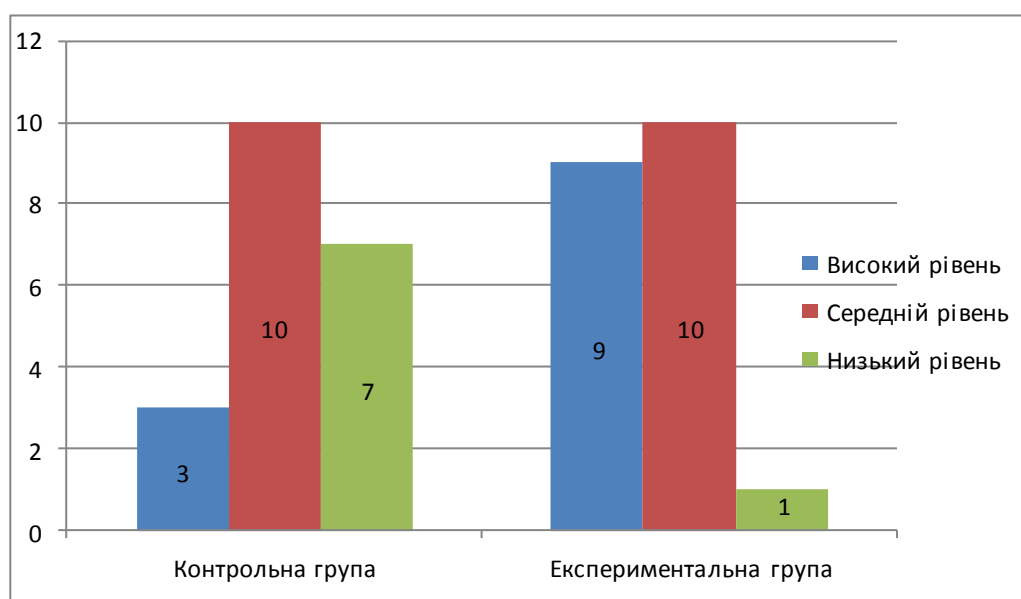

Рис. 2. 1 Порівняльна діаграма середнього значення рівнів

сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу дітей контрольної та експериментальної груп по завершенню дослідження.

Як свідчать результати проведеного дослідження, рівні сформованості образотворчої компетентності вищі серед дітей експериментальної групи. Порівнявши результати, отримані в процесі проведеного дослідження, можна констатувати, що співпраця закладу дошкільної освіти та батьків дітей експериментальної групи дозволила сформувати у них більш високий рівень образотворчої компетентності, діти проявляють більше інтересу до навчальної діяльності, швидше запам'ятовують матеріал.

Робота з батьками дітей контрольної групи проводилася за планом роботи закладу дошкільної освіти і питання формування образотворчої компетентності дітей вона майже не охоплювала. А так як батьки майже не надавали великого значення розвитку творчих зібностей дітей, формуванню естетичного сприйняття навколишнього світу у дітей, то і рівень образотворчої компетентності дітей КГ низький в порівнянні з ЕГ.

Дані констатувального та формувального експериментів дали змогу пересвідчитися, що використання різноманітних форм організації співпраці ЗДО та сім'ї відіграє колосальну роль у формуванні образотворчої компетентності дітей.

Висновки до II розділу.

Отже, ми можемо зробити наступні висновки:

Організовуючи експериментальне дослідження, ми припускали, що формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя буде більш ефективним за умови планування та проведення системи спільної роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї, яка спрямована на:

- ознайомлення батьків з особливостями формування образотворчої компетентності дітей, змістом та методами

формування у старших дошкільників відповідних знань, умінь та навичок;

- активізацію роботи батьків з формування образотворчої компетентності та розвитку творчих здібностей дітей в умовах сімейного виховання;
- залучення членів сімей до підготовки і проведення роботи з формування складників образотворчої компетентності дітей.

У даному розділі представлені результати експериментального дослідження щодо формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя на засадах взаємодії ЗДО та сім'ї; розроблена система співпраці закладу дошкільної з батьками; узагальнено результати виявлення рівня формування образотворчої компетентності у дітей 6-го року життя контрольної та експериментальної груп та визначено загальний рівень сформованості образотворчої компетентності.

За результатами проведеного дослідження діти контрольної та експериментальної груп мають різні рівні сформованості образотворчої компетентності. Виводиться середнє значення рівнів.

Серед дітей контрольної групи високий рівень сформованості образотворчої компетентності мають 15% дітей, середній мають 50% дітей, а низький рівень – 35%.

Серед дітей експериментальної групи виявлено: високий рівень сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу мають 45% дітей, середній – 50% дітей, а низький рівень має одна дитина, що дорівнює 5%.

Як свідчать результати проведеного дослідження, рівні сформованості образотворчої компетентності вищі серед дітей експериментальної групи. Порівнявши результати, отримані в процесі проведеного дослідження, можна констатувати, що співпраця закладу дошкільної освіти та батьків дітей експериментальної групи дозволила сформувати у них більш високий рівень образотворчої компетентності, діти проявляють більше інтересу до

навчальної діяльності, швидше запам'ятовують матеріал.

Загальні висновки

Аналіз опрацьованої психолого-педагогічної, теоретико-методичної літератури з проблем формування образотворчої компетентності дітей, взаємодії ЗДО і сім'ї дозволяє зробити наступні висновки.

Компетентність – це сукупність трьох ознак: мобільність знань, володіння оперативними і мобільними знаннями; гнучкість методу, як уміння застосовувати той чи інший метод, що найбільш підходить до даних умов у даний час; критичність мислення – здатність вибирати серед безлічі рішень найбільш оптимальне, аргументовано спростовувати помилкові, брати під сумнів ефективні рішення.

Процес розвитку образотворчої компетентності складний і включає в себе всі знання і навички дитини, засвоєні в процесі навчання і є показником обізнаності в мистецтві.

Показником рівня розвитку образотворчої компетенції є основні компоненти особистості: когнітивний, емоційно-мотиваційний, предметно-практичний (М.Коган, Л.Столяренко, Н.Шевандрін і інші).

Сім'я є найвпливовішим середовищем розвитку дитини, проте і в закладі дошкільної освіти формується і розвивається особистість дитини. Співпраця ЗДО та сім'ї ефективно впливає на формування образотворчої компетентності дітей.

Вихователь та батьки, об'єднанні у своїй діяльності, діють в інтересах дитини, створюють для неї належні умови. Від того, наскільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх формування особистості в цілому. Саме взаємодія у педагогічному процесі сім'ї та закладу дошкільної освіти здатна здійснювати особистісно-орієнтований підхід, формувати індивідуальність, активізувати творчий потенціал не лише дитини, але і педагогів, і батьків.

В процесі формування образотворчої компетентності дітей дошкільного віку батьками та педагогами можуть використовуватися різні джерела:

- твори образотворчого мистецтва. Під час розглядання картини або скульптури, яка відображає життя людей, тварин чи природні явища, у дитини не лише сприйняття. Вона мислить, фантазує, уявляє, бачить за картиною образи, долі, характери.
- музику. Відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру вона впливає на емоційно-почуттєву сферу дитини, на її поведінку.
- художню літературу. Словесний образ має понятійну основу і сприймається насамперед розумом.
- природу, її красу в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і неживій природі.
- факти і події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна чистота духовна досконалість повинні бути предметом обговорення з дошкільниками в ході бесід та розмов.
- оформлення побуту. Залучення дітей до посильної допомоги у створенні естетичної обстановки у груповій кімнаті, ЗДО, вдома.

Головну роль у формуванні образотворчої компетентності відіграють заняття з зображувальної діяльності: малювання, ліплення, аплікація, конструювання. На таких заняттях діти не тільки здобувають теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають конкретних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності.

Ефективність формування у дошкільників образотворчої компетентності залежить не лише від умов, в яких перебуває дитина, а й від засобів, методів і прийомів зображувальної та творчої діяльності, які мають використовуватися в освітньому процесі не лише в закладі дошкільної освіти а й за його межами. Застосування їх батьками та вихователями ЗДО дасть змогу дитині з раннього віку навчатися бачити прекрасне, розуміти і цінувати твори мистецтва, прилучатися до художньої творчості, що в свою чергу

сприятиме розвитку всебічно розвиненої особистості та формуватиме елементи образотворчої компетентності.

Організовуючи експериментальне дослідження, ми припускали, що формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя буде більш ефективним за умови планування та проведення системи спільної роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї, яка спрямована на:

- ознайомлення батьків з особливостями формування образотворчої компетентності дітей, змістом та методами формування у старших дошкільників відповідних знань, умінь та навичок;
- активізацію роботи батьків з формування образотворчої компетентності та розвитку творчих здібностей дітей в умовах сімейного виховання;
- залучення членів сімей до підготовки і проведення роботи з формування складників образотворчої компетентності дітей.

У даному розділі представлені результати експериментального дослідження щодо формування образотворчої компетентності дітей 6-го року життя на засадах взаємодії ЗДО та сім'ї; розроблена система співпраці закладу дошкільної з батьками; узагальнено результати виявлення рівня формування образотворчої компетентності у дітей 6-го року життя контрольної та експериментальної груп та визначено загальний рівень сформованості образотворчої компетентності.

За результатами проведеного дослідження діти контрольної та експериментальної груп мають різні рівні сформованості образотворчої компетентності. Виводиться середнє значення рівнів.

Серед дітей контрольної групи високий рівень сформованості образотворчої компетентності мають 15% дітей, середній мають 50% дітей, а низький рівень – 35%.

Серед дітей експериментальної групи виявлено: високий рівень сформованості естетичного сприйняття навколишнього світу мають 45%

дітей, середній – 50% дітей, а низький рівень має одна дитина, що дорівнює 5 %.

Як свідчать результати проведеного дослідження, рівні сформованості образотворчої компетентності вищі серед дітей експериментальної групи. Порівнявши результати, отримані в процесі проведеного дослідження, можна констатувати, що співпраця закладу дошкільної освіти та батьків дітей експериментальної групи дозволила сформувати у них більш високий рівень образотворчої компетентності, діти проявляють більше інтересу до навчальної діяльності, швидше запам'ятовують матеріал.

Методичні рекомендації
вихователям закладів дошкільної освіти
щодо формування образотворчої компетентності
дітей 6-го року життя

1. Пам'ятайте, що одне з головних завдань у процесі формування образотворчої компетентності у старших дошкільників – викликати інтерес до освітнього процесу.
2. Створюйте у дитини позитивну психологічну установку на заняття з образотворчого мистецтва та сприятливу атмосферу на самому занятті.
3. Використовуйте різні види та жанри образотворчого мистецтва на заняттях із зображувальної діяльності у процесі формування з метою формування елементів образотворчої компетентності, що викликає інтерес у дітей, підвищує ефективність навчання, розвиває усне мовлення дитини, впливає на її духовний розвиток та фантазію.
4. Підбираючи види та жанри образотворчого мистецтва, враховуйте рівень розвитку дітей, їх інтереси і бажання.
5. Змінюйте зміст, методів та прийоми навчання, переорієнтуйте їх на формування образотворчої компетентності дітей.
6. Не стримуйте ініціативу дитини і не робіть за неї те, що вона може зробити самостійно, допомагайте працювати незалежно. Не регламентуйте творчу діяльність.
7. Не поспішайте з висновками про результат творчості дитини, формуйте зовнішню безпеку (позитивну оцінку діяльності).
8. Частіше звертайтеся до минулого досвіду дитини. Це є необхідною передумовою успішної роботи процесів уяви.
9. Поширюйте досвід створення нових образів. Чим він більший і різноманітніший, тим успішніше відбувається кожна наступна операція в роботі уяви.
10. Допомагайте дитині стати «розумним авантюристом», покладатися в пізнанні на інтуїцію і ризик, найвірогідніше, саме це допоможе зробити

справжнє відкриття.

11. Налагоджуйте тісну співпрацю між ЗДО та батьками для ефективнішого формування образотворчої компетентності дітей.
12. Якомога частіше проводьте спільні педагогічні наради, методичні об'єднання, тренінги тощо з метою формування образотворчої компетентності дітей.

**Методичні рекомендації батькам
щодо формування образотворчої компетентності
дітей 6-го року життя**

1. Зверніть увагу на те, що дитина бере приклад з дорослих, і її ставлення до занять з образотворчого мистецтва залежить багато в чому і від вашого ставлення до цього.
2. Спонукайте дітей ознайомлювати дітей з явищами природи, долучаючи їх до прогулянок, екскурсій, походів та просто проведення вільного часу разом з ними на природі.
3. Вправляйте дітей у визначенні жанру живопису (пейзаж, натюрморт, портрет) для виникнення інтересу до занять з образотворчого мистецтва.
4. Намагайтеся відповідати на кожне поставлене дитиною питання, навіть якщо воно вам здається безглуздим.
5. Залучаючи дитину до зображувальної діяльності мотивуйте її значимість і стимулюйте інтерес як до самого процесу роботи, так і до її результату.
6. Для підвищення інтересу у дітей до образотворення використовуйте залишковий матеріал, нетрадиційні техніки.
7. Памятайте, що завдання, виконане разом з дитиною, викликає позитивні емоції та запам'ятовується майже на все життя, а негативний досвід в майбутньому трансформується в проявах девіантної поведінки і можуть призвести до особистісної байдужості.
8. Радійте разом з дитиною її успіхам, навіть якщо вони незначні.
9. Підтримуйте та заохочуйте всі творчі починання дитини, будьте її партнером та співучасником.

Список використаних джерел

1. Агеенко Т. А. Казкові мандрівки до чарівного королівства творчості: [програма з образотворчого мистецтва для роботи гуртка зображувальної діяльності]. Обдарована дитина. 2007. № 6. С. 43-50.
2. Алешина Ю. Е., Баженова О. В., Баскина Ю. В., Белопольская Н. Л., Бутенко Г. П. Популярная психология для родителей. СПб.: СОЮЗ, 1997. 304с.
3. Артемова Л. В., Янківська О.П. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку. Київ: Радянська школа, 1977. 126 с.
4. Артемова Л.В. Вчимося граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят: книга для вихователів дитячих садків та батьків. Київ: Томіріс, 1995. 112 с.
5. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / за ред.: О. Л. Кононко. 3-тє вид., випр. Київ: Світич, 2009. 430 с.
6. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Розвиток наочно-образного та логічного мислення у дітей 5-7 років. Тернопіль: Богдан, 1998. 80 с.
7. Белова О. Потенціальні можливості наших дітей. Дошкільне виховання. 1994. № 6. С. 18-19.
8. Біла І. Вчимо дивитися і творити. Дошкільне виховання. 2004. № 4. С. 14-18.
9. Білецький В. О. Мова образотворчого мистецтва. Київ: Рад. школа, 1997. 332 с.
10. Бітаєв В. А. Гуманістична сутність естетичного виховання. Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. Київ: КДЛУ, 1999. Вип. 18. С. 51-56.
11. Богущ А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008.
12. Бугрименко Е.А., Венгер А.Л., Поливанова К.Н., Сушкова Е.Ю. Готовность детей к школе. Диагностика психического развития и

- коррекция его неблагоприятных вариантов: методические разработки для школьного психолога. Москва: ВНИИК «Школа», 1989. 46 с.
13. Бурменская Г.В., Карабанова О.А., Лидерс А.Г. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей. Москва: Изд-во МГУ, 1990. 136 с.
 14. Бузова А. Дидактичні ігри: організація та керівництво. Дошкільне виховання. 2002. №7.
 15. Валькова В. Б. Чарівний світ творчості. Обдарована дитина. 2002. № 2. С. 10-11.
 16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
 17. Венгер А.Л. Переход от дошкольного к младшему школьному возрасту. Особенности психического развития детей 6-7 летнего возраста. Москва: Книга, 1988. 122с.
 18. Венгер Л. А. Дошкільне навчання: програма розвитку здібностей дітей. Дошкільне виховання. 1992. № 9-10. С. 15-17.
 19. Венгер Л. А. Педагогика способностей. Москва: Просвещение, 1973. 164 с.
 20. Венгер Л.А. Психологічні питання підготовки дітей до навчання в школі. Дошкільне виховання. 1990. 289 с.
 21. Венгер Л.А., Педагогика способностей. Москва: «Знание», 1973. 211 с.
 22. Венгер Л.А., Холмовская А.А. Диагностика умственного развития дошкольников. Москва: Просвещение, 1978. 246 с.
 23. Ветлугина Н. А. Эстетическое воспитание в детском саду: пособие для воспитателей детского сада. 2-е изд., перераб. Москва: Просвещение, 1985. 207 с.
 24. Вишневська М. Ігри з розвитку творчого мислення. Шкільний світ. 2003. №16.
 25. Возрастная и педагогическая психология / ред. А.В. Петровский. Москва: Просвещение, 1986. С. 51-69

26. Волкова Ю., Федієнко В. Уроки малювання. Розвиток естетичного смаку та навичок малювання. Харків: ВД «Школа», 2005. 347 с.
27. Воскресенская В. Создаем развивающую среду сами. Дошкольное воспитание. 2004. №1. С. 11-12.
28. Воспитание детей в старшей группе детского сада / упоряд.: Г.М. Лямина. Москва: Просвещение, 1981. 256 с.
29. Вчимося бачити прекрасне : метод, рекомендації по озн. діт. мол. шк. та ст. дошк. віку з творами образотворчого мистецтва: навч. посіб. / Київський міжрегіональний ін-т. удосконалення вчителів ім. Б.Грінченка / упоряд. Е. В. Белкіна. 2-ге вид., доп. Київ. 1996. 74 с.
30. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк: кн. для учителя. 3-е изд. Москва: Просвещение, 1991. 93 с.
31. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність в дошкільному навчальному закладі. Харків: Основа, 2007. 340 с.
32. Грабовець О. Д. Розвиток творчого потенціалу дітей. Обдарована дитина: Науково-практичний освітньо-популярний журнал. 2004. № 10. С. 14-18.
33. Грушко О.В. Плекаймо критичність мислення у дошкільнят: Технологія «Знав, дізнався, хочу дізнатись». Дошкільне виховання. 2008. №11.
34. Дабіжа Л. Розвивати творчий потенціал: [образотв. діяльн. дошкільнят]. Дошкільне виховання. 2002. № 11. С. 10-11.
35. Давыдов В.В. Психическое развитие в младшем школьном возрасте. Возрастная и педагогическая психология. / ред. А.В.Петровский. Москва: Изд-во МГУ, 1973. С.80-102.
36. Дронова О. Через красу до творчості : Інтегрований підхід до організації образотворчої діяльності старших дошкільнят. Дошкільне виховання. 2004. № 4. С. 18-19.
37. Дубович М. Ф. Ліплення в дитячому садку. Київ: Рад. школа, 1984. 340 с.
38. Дьяченко О. М. Воображение дошкольника. Москва: Знание, 1986. 94 с.

39. Замашна С. М. Естетичне ставлення як психолого-педагогічна проблема. Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. 2003. № 1-2. С. 67-69.
40. Зимичев А. М. Воображение в творческой деятельности человека. Обдарована дитина. 2004. № 7. С. 35-39.
41. Игры и упражнения по развитию умственных способностей у детей дошкольного возраста / упоряд.: Л.А. Венгер, О. М. Дьяченко. Москва. 1989.
42. Казакова Т. Г. Изобразительная деятельность и художественное развитие дошкольников. Москва: Педагогика, 1983. 160 с.
43. Карпенко З.С. Діагностика психічного розвитку дітей 6-7 років. Івано-Франківськ. 1993. 64 с.
44. Кириченко М. Т. Основи образотворчої грамоти. Київ: Рад. школа, 2001. 394 с.
45. Комарова Т. С. Изобразительная деятельность в детском саду: обучение и творчество. Москва: Педагогика, 1990. 142с.
46. Комарова Т. С. Изобразительное творчество в детском саду. Москва: Педагогика, 1984. 252 с.
47. Комарова Т. С. Формирование графических навыков у дошкольников Москва: Педагогика, 1986. 322 с.
48. Кондратенко Г.Д., В. К. Котирма, С.А.Ладивір Навчання старших дошкільників. Київ: «Рад. Школа», 1986. 78-111 с.
49. Кондратенко Т. Д., Котырло Т. К., Ладывир С. А. Обучение старших дошкольников. Київ: Рад. школа, 1986. 294 с.
50. Кононко О. Л. Стратегічна мета виховання – життєва компетентність дитини. Дошкільне виховання. 2009. №5 с. 25
51. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток розвитку особистості (в дошкільному дитинстві). Київ: Освіта, 1998. 255 с.
52. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва та методики керівництва образотворчою діяльністю дітей. Запоріжжя: Канон, 2001.

53. Кравцова. Е. Е. Разбуди в ребенке волшебника. Москва: Педагогика, 1996. 126 с.
54. Кулачківська С. Новий погляд на стару проблему. Гуманістичний підхід до розвитку дітей. Дошкільне виховання. 2002. №7. С. 15-17.
55. Кульчицкая Е. Диагностика уровня развития творческих способностей. Обдарована дитина. 2003. №4. С.13-28.
56. Ликова І. О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2-6 років «Кольорові долоньки». Харків: Ранок, 2007. 128 с.
57. Лыкова И. А. Изобразительное творчество в детском саду. Занятия в изостудии. Москва: Карапуз-Дидактика, 2007. 247 с.
58. Лыкова И. А. Лепим, фантазируем, играем: книга для занятий с детьми дошкольного возраста. Москва: Сфера, 2000. 431 с.
59. Малімон Л.Я. Експериментальне дослідження емоційності як стійкої інтегральної характеристики індивідуальності. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць / Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Київ. 2002 . Т.4, частина 4. С. 157-163.
60. Малімон Л.Я. Теоретико-методологічні аспекти вивчення емоційності особистості. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Наук.-метод. ж-л Інституту педагогіки та психології професійної освіти АПН України. Київ. 2002. Вип. 4. С. 125-132.
61. Мельничук І.В. Генеза емоційних особливостей у сучасних дітей. Наука і освіта. Одеса, 2002. №5. С. 42-44.
62. Митник О. Я. Завдання для розвитку творчих здібностей дітей : (Виконуються дітьми під керівництвом батьків). Обдарована дитина. 2002. № 3. С. 55-57.
63. Мухина В. С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта. Москва: Педагогика, 1981. 194 с.
64. Нечипорук Н.І., Томей О.П. Розвивальні ігри для дошкільників. Харків: Видавнича група «Основа», 2007. 96 с.

65. Ніколенко Д. Ф. Формування естетичних почуттів у дітей дошкільного віку. Київ: Рад. шк., 1967. 95 с.
66. Новлянская З. Н. Путь к творчеству. Обдарована дитина. 2004. № 4. С. 55-61.
67. Острожинська Л. С. Наше завдання - розвиток творчого потенціалу дитини. Обдарована дитина. 2005. № 2. С. 22-24.
68. Парамонова Л. А. Детское творческое конструирование. Москва: Карапуз, 1999. 364 с.
69. Підкурманна Г. Дитяча творчість : Програма та методичні рекомендації з художнього розвитку дітей дошкільного віку: [Добірка статей]. Дитячий садок. 2001. № 26. С. 1-64.
70. Половіна О. А. До питань формування естетичного відношення дітей трироди мистецтвом живопису. Науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці: Рута, 2003. Вип. 186. С. 109-116.
71. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для — студентів вищих навчальних закладів. Київ: «Академвидав», 2004. 456 с.
72. Раппопорт С. А. От художника к зрителю. Как построено и функционирует произведение искусств. Москва: Просвещение, 1989. 357 с.
73. Ребенок в мире культуры / ред. Р. М.Чумичева. Ставрополь: Сервис-школа, 1998. 256 с.
74. Система естетичного виховання дітей дошкільного віку / ред. Н. Ветлугіна. Київ: Рад. школа, 1977. 272 с.
75. Сірченко Л. І. Матеріали та обладнання для образотворчості: вимоги і поради. Дошкільне виховання. 2005. № 5. С. 5-10.
76. Сопрун И.П. К вопросу об особенностях эмоционального развития детей дошкольного возраста. Наука і освіта. 1998. №3. С.60-62.
77. Сорокова М.Г. Система М. Монтессори. Теория и практика. Москва: Академия, 2003. 384с.

78. Спостерігати, мислити, творити. Дошкільне виховання. 2001. № 9. С. 10-12.
79. Федієнко В. В. Вчимося малювати без проблем. Харків: ВД «Школа», 2006. 327 с.
80. Федієнко В. В., Чемеренко О. Ю. Образотворче мистецтво. Методики раннього розвитку дітей 4-6 років. Харків: ВД «Школа», 2005. 248 с.
81. Чебыкин А. Я. Об эмоциях, детерминирующих познавательную активность. Психологический журнал. 1989. № 4. С. 135-141.
82. Шмаров С, Безбородова Н. От игры к самовоспитанию: сборник игр-коррекций. Москва:Прагма, 1995. 198с.
83. Шульга Л. М. Розвиток художніх здібностей дітей дошкільного віку заняттях з малювання. Обдарована дитина. 2004. № 9. С. 43-63.
84. Эмоциональное развитие дошкольника / ред. А.Д. Кошелева. Москва: Просвещение, 1985.176 с.
85. Яременко Н. Зробіть гру захоплюючою: Методика підготовки та проведення ігрових програм. Шкільний світ. 2005. №42.